

॥ श्री बीतरागाय नमः ॥

श्री अष्टप्रकारी तथा स्नात्र पूजा

अने

जिनराजनी भक्ति विषे उपयोगी बाबतो.

स्वधर्मी बंधुओने जिनराजनी सेवा पूजा भक्ति करवा
निमिते संग्रह करनार.

शा. शिवबाथ खुंवाजी-वेताळपेठ पुनासिटी.

~~छपावी प्रसिद्ध करनार.~~

पोरवाल एन्ड कंपनी.

वेताळपेठ घर नंबर ३५६ पुनासिटी.

वीर संवत् २४५१] विक्रम संवत् १९८१ [सन १९२६

आवृत्ति पहेली प्रतः १०००

सूर्यप्रकाश प्रिंटिंग प्रेसमां पटेल मूलचदभाई श्रीकम
छाप्यु फाल्गुपुर टंकशाळ-अमदावाद.

किंमत चार आना-पोस्ट स

પ્રસ્તાવના રુપે બે બોલ.

જિનરાજની સેવા પૂજા ભક્તિ વિગેરે કરવી એ દરેક સ્વધર્મી બંધુઓનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. તે સેવા પૂજા વિગેરે વિધિ અને ઉપયોગ સહીત કરવામાં આવે તો વિશેષ લાભકારી થાય. તેવા હેતુથી આ પુસ્તકમાં અષ્ટપ્રકારી તથા સ્નાત્ર પૂજા તથા તેના હેતુ તથા બીજી પણ ઉપયોગી બાબતના લેખો વિદ્વાન મુનિરાજ તથા સ્વધર્મી બંધુઓ વિગેરેના લેખોનો સંગ્રહ કરો આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે.

આ પુસ્તકમાં જે કાંઈ ખુલો દૃષ્ટી દોષથી અથવા પ્રેસ દોષથી રહી હોય તે સુદ્ધ બંધુઓએ સુધારીને પુસ્તકનો ઉપયોગ કરવો તે ખુલો અમને જણાવવી કે જેથી બીજી આવૃત્તિના વચ્ચે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

દરેક જૈન દેહરાસરના કાર્યવાહકોએ આ પુસ્તક પોતે વાં દેરાસરના પુજારીઓ તથા કામકાજ કરનારાઓને વંચાવવું અથવા પોતે વાંચી તેના હેતુઓ સમજાવવા.

સુચના.

૧ પુસ્તક મંગાવનારે પોષ્ટ સ્વર્ચ સાથે ચ્યાર આનાની ટીકીટો મોકલીને પુસ્તક મંગાવવું. વી. પી. થી મંગાવવી નહીં.

પુસ્તકની આશાતના કરવી નહીં. અનેરૂઝદત્તી મુકવી નહીં.

અધારે નકલો મેળી મંગાવવાથી પોષ્ટ સ્વર્ચમાં ફાયદો થશે.

૨૫ મંગાવનારે રીપલાય વ્યાટ લેખવો અથવા ટીકીટો

ઝવી તે શિવાય જવાબ આપવામાં આવશે નહીં.

૧૯૮૧
મંગલવાર
૬

પ્રસિદ્ધ કર્તા
પોરવાલ એન્ડ કંપની
વેતાલપેઠ ઘર નંબર ૧૫૬
પુનાસિટી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૭૬૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૭૨૫૩૧૨૧ તપાસના ૨૫

વિષય ૮૩૪:૪૪૪

॥ श्री वीतरागाग्र नमः ॥

॥ अथ पंडित श्री कुंवरविजयजी कृत

अष्टप्रकारी पूजा ॥

॥ भावनाना दोहा ॥

विजग नायक तूं धणी, महा महोदो महाराज ॥ महोदो पुण्ये
मेयो, तुम दरिद्रण हूं आज ॥ १ ॥ आज मनोरथ सवि फल्या,
पुण्यां पुण्य कलोल ॥ पाप करम दूरे टल्यां, नाशं दुःख दंदोल
॥ २ ॥ सुखदाइ प्रभु तूं बडो, तुज सम अवर न कोइ ॥ करम
दूरे करीं, पाम्या शिवपद सोय ॥ ३ ॥ ब्रानावरणीय (१)
करी, दर्शनावरणीय (२) कर्म ॥ वेदनीय (३) कर्म दूरे करी,
मोहनीय (४) कर्म ॥ ४ ॥ नाम (५) कर्म ने आयु (६)
कर्म, गोत्र (७) अने अंतराय (८) ॥ अष्ट कर्म एणी परे, दूर करीं
महाराय ॥ ५ ॥ दोष अहारे क्षय गया, प्रगट्यां पुण्य अनंत ॥
अंतरंग सुख भोगवे, निश्चल धीर महंत ॥ ६ ॥ कल्प वृक्षने काप-
कुंभ, पूरे मनना कोड ॥ प्रभु सेवाथी ते मले, जो मंछा होय
अडोल ॥ ७ ॥ जप भुवनमां तूं बडो, तुज सम अवर न कोय ॥ इंद्र
चंद्रमे चक्रा, तुज पद सेवे सोय ॥ ८ ॥ प्रभु सेवा भावे करे,

१ श्रद्धा-इच्छा. २ चक्रवर्ति.

પ્રેમ ધરી મન રંગ ॥ દુઃખ દોહમ દૂરે ટલે, પામે સુખ મન ચંગ ॥
॥ ૯ ॥ પૂજા કરતાં પ્રાણીયા, પોતે પૂજનિક હોય ॥ આ ભવ પરભવ
સુખ ઘણાં, તસ તોલે નહિં કોય ॥ ૧૦ ॥ જીવઢા જિનવર પૂજિયે,
જિન પૂજ્યા સુખ થાય ॥ દુઃખ દોહમ દૂરે ટલે, મનવંછિત સુખ ધાય
॥ ૧૧ ॥ દ્રવ્યભાવથી અતિવગો, હૈડે હરસ ન માય ॥ એવિધ
જિનવર પૂજતાં, પાપ કરમ દુર જાય ॥ ૧૨ ॥

॥ અથ પ્રથમ શ્રી જલ પૂજા ॥

॥ દોહા ॥ સુગંધમય જલ વાસિને, જે પૂજે જિનરાય ॥ ત્રિ
શ્રુવન જણ વિસ્તરે, દુર્ગંધના દૂર જાય ॥ ૧ ॥ મલીન વસ્ત્ર
ઉજ્જ્વલ કરે, એ સ્વભાવ જલ માંહી ॥ જલથું જિનવર પૂજતાં
કર્મ કલંક મિટ જાય ॥ ૨ ॥ તીર્થોદ્ધક કુંભે કરી, રતન પ્રમુખ
શ્રીકાર ॥ અઢ સહસ્સ અઢ જાતિના, અથવા કઠશ ચાર ॥ ૩ ॥
આઢ જાતિ કલશે કરી, નવરાવે જિનરાય ॥ તસ ત્રિશ્રુવન
વિસ્તરે, સુરપતિ સેવે પાય ॥ ૪ ॥ જ્ઞાન કઠશ ધરી આત્મા, સમતા
રસ ધરપૂર ॥ શ્રી જિનને નવરાવતાં, કર્મ થાય ચકચૂર ॥ ૫ ॥

इति प्रथम श्रीजलपूजासमाप्ता ॥ १ ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રીચંદન પૂજા ॥

॥ દોહા ॥ કેશર ચંદન દ્રવ્ય થકી, ભાવે થકી વહુ માન ॥
જિનવર અંગે ચરચતાં, પ્રગટે આતમ જ્ઞાન ॥ ૧ ॥ કેશર ચંદન
ઘસી કરો, ધરી કચોલાં સાર ॥ જિનવર અંગે ચરચતાં, પાપ

कर्या परिहार ॥ २ ॥ वाचना चंदन अति भल्ले, कन्तुरी बरास ॥
 एणोविध जिनवर सेवतां, पामे लील विलास ॥ ३ ॥ कनक कचोलां
 भरी करो, सेवे जिनपति पाय ॥ दुःख दोहग दूरे टले, मनवंचित
 सुख थाय ॥ ४ ॥ तपत वस्तु शीतल करे, चंदन शीतल आप ॥
 चंदनसें जिन पूजतां, धिटे मोह संताप ॥ ५ ॥ पूजाने परिणाम
 दोय, करो चंदनकी रीत ॥ शीतलता ने सुगंधता, जेणे भाजे
 भव भीत ॥ ६ ॥

॥ इति द्वितीय श्री चंदन पूजा समाप्ता ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीय श्रीपुष्प पूजा ॥

॥ दोहा ॥ प्रणिधाने सद्गति होवे, पूनाथी केम नव होय ॥
 सुधनस भावे दुर्गता, पूजा पंचाशक जोय ॥ १ ॥ शतपत्री वर
 योगरो, चंपक जाई गुलाब ॥ केतकी डमरो बोलसीरी ॥ पूजो
 जिन भरी छाव ॥ २ ॥

॥ इति तृतीय श्रीपुष्पपूजा समाप्ता ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीधूप पूजा ॥

॥ दोहा ॥ पावक ग्रहे सुगंधकुं, धूप कहावत सोय ॥ उखेवत
 धूप जिणंदकु, कर्म दहन सब होय ॥ १ ॥ धूप उखेवत जे जना,
 प्रभु आमल बहु मान ॥ दुर्गंधता दूरे करे, पामे अमर विमान ॥ २ ॥
 हुताशनसें काष्ट ज्युं, तेम ध्यानानल कर्म ॥ तेणे मिशे धूप पूजा
 कसे, जिम पायो शिव शर्म ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थ श्रीधूप पूजा समाप्ता ॥ ४ ॥

॥ अथ श्री पंचम श्रीदीप पूजा ॥

॥ दोहा ॥ केवलनाण प्रभावशुं, जेम लहो लोकालोक ॥
तेम पूजा द्रव्य दीपकी, करतां शिवफल रोक ॥ १ ॥ जगदीपक
प्रभु दीपजे, करतां भावो एह ॥ अत्राणु जे अनादिनुं, ज्ञान लहो
निज तेह ॥ २ ॥

॥ इति पंचम श्री दीप पूजा समाप्ता ॥ ५ ॥

॥ अथ षष्ठ श्रीअक्षत पूजा ॥

॥ दोहा ॥ हवे अक्षत पूजा करो, शालि ब्रीहि गोधूम ॥
उज्ज्वल परिपरि ढोवके, टालो मोहकी धूम ॥ १ ॥ अक्षय फल
लेवा भणी, अक्षत पूजा उदार ॥ इह भव पण नवि क्षय होवे,
राज्य रिद्धि भंडार ॥ २ ॥

॥ इति षष्ठ श्रीअक्षतपूजा समाप्ता ॥ ६ ॥

॥ अथ सप्तम श्रीनैवेद्य पूजा ॥

॥ दोहा ॥ हवे नैवेद्यनो पूजना, कीजे जीम हलिराय ॥
भव निर्वेद प्रभु मुखे, मागो अविचल ठार ॥ १ ॥ कर्ता भोक्ता
मुज नहिं, पुद्गल भावनो जीव ॥ तेणे पुद्गलनी तर्जना, करतां
शर्म सदैव ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तम श्री नैवेद्य पूजा समाप्ता ॥ ७ ॥

(५)

॥ अथ अष्टम श्रीफल पूजा ॥

॥ दोहा ॥ फल पूजा करतां यकां, सफल करो अवतार ॥
फल मागो मधु आगले, तार तार मुज तार ॥ १ ॥ जस फल
उपम जग नहिं, प्राप्त्या पछी नहिं अंत ॥ आव्यावाध अवल अ-
जग, माणु शिव अनंत ॥ २ ॥ जे जेसो करगो करे, ते तेसां फल
होय ॥ फल पूजा जिनदेवकी निश्चे शिवपद होय ॥ ३ ॥ अष्ट प्रकारी
एणी परे, जे पूजा करे उदार ॥ अष्टमी गति फल ते लहे, पामिजे
भवपार ॥ ४ ॥ निज उत्तम पद पद्मनी, निज सेवा करो त्रण
काल ॥ निजल्प प्रगटे सुख होवे, अमि कुंवर कहे नहि वार ॥ ५ ॥

॥ इति अष्टम श्री फल पूजा समाप्त ॥ ८ ॥

॥ इति पंडित श्रीकुंवरविजयजीकृत अष्ट प्रकारी
पूजा समाप्तः ॥

श्री देवचंदजीकृत स्नात्र

पूजा विधिसहित.

स्नात्र भणावामां घेरथी देरासरे लइ जवानी
चीजोनां नाम-

नाडुं, घीनों दीवो, चोखा, निवेद, फल, अमरवटी, पंचा-

મૃત (ઘી, દુધ, દહી, સાકર, પાણી) કેસર, ફુલ, નાળું, કપુર, માટી, મીઠું, વરાસ વગેરે.

વિધિ.

પ્રથમ પુર્વદિશા સન્મુખ અથવા ઉત્તર દિશા સન્મુખ પ્રતિમા-
જીનું મુખ આવે, એવી રીતે ઉપરા ઉપરી શુદ્ધ કરી, ધુપ દીપવડે.
પવિત્ર કરેલા ત્રણ વાજોઠ જલાદિકથી શુદ્ધ કરેલી, ધુપાદિકથી
પવિત્ર કરેલી, ગુલાવ, કેવડા પ્રમુખના મુગંધીત પાણીથી છંટકાવ
કરેલી, અને ફુલની ટુટ્ટિ કરેલી શુમિપર સ્થાપન કરવા, તેનાં
ઉપર પ્રતિમાજી પધરાવવા માટે સિંહાસન સ્થાપન કરવું. સિંહાસન
ન હોય તો થાલ મુકવો. કદાપિ બે વાજોઠ અને ત્રીજું સિંહાસન
હોય તો પણ અડચણ નહિ. સઘળા વાજોઠના મધ્ય ભાગમાં એકેક
કેસરનો સાથીઓ કરવો. નીચેના જે વાજોઠ ઉપર કેસરના સા-
થીઆ કરેલા હોય, તેના ઉપર ચોખાના સાથીઆ કરવા. અને
ઉપર ફલ, સોપારી આદિ મુકવું. પછી સિંહાસનમાં અથવા થાલ
હોય તો થાલમાં બે સાથીઆ કેસરથી કરવા. પછી ત્રણ નવકાર
ગણી એક સાથીઆ ઉપર પંચતીર્થી પ્રતિમા સ્થાપન કરવી. તેની
આગળ બોજા સાથીઆ ઉપર સિદ્ધચક્ર સ્થાપન કરવા. સ્નાત્રનું
જલ નીચે ન પડે માટે સિંહાસન નીચે પિત્તલની કુંડી મુકવી સ્નાત્ર
પુજા થઈ રહ્યા પછી તે કુંડીમાંનું પાણી કોઈનો પગ ઉપર ન આવે
એવી જગાએ નાંચવું. એ ત્રણ વાજોઠની આગળ એક પાટલા અથવા
વાજોઠ શુદ્ધ કરી મુકવો. તેના ઉપર હારબંધ બે અથવા ચાર

સાથીઆ કરીને ડર ચોસ્તા પુરવા. તેના ઉપર સોપારી વદામ વગેરે મુકવું પછી ચોક્કું પાળી, દુધ, દહીં, ઘી, અને સાકર તેનું પંચામૃત બનાવોને તેમાં ફૂલ, વરાસ, કેસર, ચંદન આદિ સુગંધીત પદાર્થ નાંચીને થુદ્દ નિમલ કલ્શ, જેટલા સાથીઆ કર્યા હોય તેટલા ઉપર પ્રમાણે પંચામૃતના કલ્શ ભરીને સાથીઆ ઉપર મુકવા અને મઝામાં નાલ્ચાની સાથે ૪ આડી આંટી પાડી નાડું બાંધવું, તે કલ્શના ઉપર થુદ્દ અંગલોહનાનો ગડો વાઝી ઢાંકવું. પ્રતિમાના જમણા પાસે પ્રતિમાની નાસિકા બરાબર સ્થિતિ આવે એવી રીતે ફાનસમાં દીવો મુકવો. ઢાલે પાસે ધુપધાણું મુકવું. સિંહાસન ઉપર ચંદરવા તોરણ બાંધવાં. ભગવાનના ઉપર ઉપરાઉપરી ત્રણ છત્ર ધારણ કરવાં. પછી બે અથવા ચાર સ્નાત્રીયાદ નાહી થુદ્દ થઈ વસ્ત્રાલંકાર પહેરી સુશોભીત થઈ, કપાલમાં તિલક કરી આઠ પડો મુલ્લકોશ બાંધા હાથ ધોડેને ધુપ, દીવથી પવિત્ર કરીને ત્રણ આટાથી નાડુ હાથે બાંધો હાથ કેસર આદિકથી ચર્ચીત કરી ઉભા રહેવું અહીં આં વાજોઠ સિંહાસન, દીવી, આરતી, મંગલ દીવો, ચાપરની ઢાંડી વગેરે જે જે चीजો સ્નાત્રમાં કામ આવે એવી હોય, તે સર્વને નાડુ બાંધવું.

સ્નાત્ર મળ્યાવ્યા પછી તરતજ મોટી પુજા મળાવવી હોય તો પ્રતિમાની નીચે જેવી પુજા હોય તે પ્રમાણે નક્કરમાં રૂપા નાણું મુકવું.

હાલ કંકુ વાપરવાની પ્રવૃત્તિ છે. પણ કંકુ વાપર્યા પછી પ્રતિમાનીને અઢકી શ્વકાય નહિ માટે કેસર વાપરવાનું લભ્યું છે.

पछी केसर फुल अक्षतनी कुमुमांजली तैयार करी स्नात्रीभा-
ओए हाथमां लेइ स्नात्र भणावानुं शह करवुं ते निवे मुजब.

पांखडी गाया ॥ ढाल पहेली ॥

॥ नमोर्हत् सिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्यः ॥

॥ दुहा ॥ चउत्तीसे अतिसय जुओ, वचनातिसय जुत ॥
सो परमेसर देखि भवि, सिंहासण संपत्त ॥ १ ॥ ढाळ ॥ सिंहा-
सण बेडा जग भाग, देखी भविक जन गुणमणि खाण ॥ जे दीठे
तुज निरमल नाण, लहिये परम महोदय ठाण ॥ कुमुमांजलि मेलो
आदि जिणंदा, तोरां चरण कमल सेवे चोसठ इंदा ॥ चोवीस
वैरागी चोवीस सोभागी, चोवीस जीणंदा ॥ कु० ॥ १ ॥ (एम
कही प्रभुना चरणे पुजा करीए) (गाथा) जो निय गुण पज्जव
रूम्यो, तसु अनुभव एगत्त ॥ सुह पुगल आरोपतां, जो तसु रंग
निरत्त ॥ २ ॥ (ढाळ) जो निज आनमगुण आणंदी, पुगल संगे जेह
अफंदी ॥ जे परमेश्वर निजपद लीन, पुजो प्रणमो भव्य अदीन ॥
॥ कुमुमांजलि म्हेलो शांति जिणंदा तो० ॥ कु० ॥ २ ॥ (एम
कही प्रभुना जानुयें पुजा करीए) (गाथा) निम्मल नाण पयासकर,
निम्मल गुण संपन्न ॥ निम्मल भम्मोवएसकर, सो परमपाधन्न ॥
३ ॥ (ढाळ) लोकालोक प्रकाशक नाणी, भविजन नारण जेहनी
वाणी ॥ परमानंद तणी निसाणी, तसु भगतें मुज मति ठहराणी ॥
कुमुमांजलि म्हेलो नेम जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ३ ॥ (एम कही प्रभुना
वे हाथे पुजा करीए.) (गाथा) जे सिद्धा सिद्धांती जे, सिद्धांसंदि

अणंद ॥ जसु आलंबन ठविथ मण, सो सेत्रो अरिहंत ॥ ४ ॥ ढाल ॥
 शिव सुख कारण जेह त्रिकालें, सम परिणामे जगत निहाले ॥
 उत्तम साधन माग देखाडे, इंद्रादिक जसु चरण पखाळे ॥ कुसुमां-
 जली म्हेलो पास जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ४ ॥ (एम कही
 प्रभुना खभाए पुजा करीए) (गाथा) समदीट्टी देस जय, साहु सा-
 हुणी सार ॥ आचारिय उवज्झाय मुणि, जो निम्मल आधार ॥ ५ ॥
 (ढाल) चउविह संवे जे मन धार्युं, मोक्षतणुं कारण निरधार्युं ॥ वि-
 विह कुसम वरजाति गहेयी, तसु चरणे प्रणमंत ठवेवी ॥ कुसुमांजलि
 म्हेलो वीर जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ६ ॥ (एम कही प्रभुने मस्तके
 पुजा करीए) इति पांखडी गाथा ॥ (हवे अक्षत लेवा.)

॥ वस्तु छंदः—सयल जीनवर सयल जीनवर, नमिय मनरंग ॥
 कल्याणक विहि संठविय, करीय धम्म सुपवित्त ॥ सुदर सय इगसि-
 त्तरि तिथ्थंकर, इग समय विहरंति महीयल ॥ च्यवनसमय इग-
 बीस जिन, जन्मसमय इगसिस ॥ भत्तिय भावे पुजीया, करो संघ
 सुजगीस ॥ १ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ एक दिन अचिरा हुलरावती ॥ ए देखी ॥

भव त्रीजे समकितगुण रम्या, जिन भक्ति प्रमुख गुण परि-
 णम्या ॥ तजी इंंद्रीयमुख आहंसना, करी स्णानक विशनी सेवना
 ॥ १ ॥ अतिराग प्रशस्त प्रभावता, मनभावना एहवी भावता ॥
 सचि जीव करु शासन रसी, इमी भाव दया मन उल्लसी ॥ २ ॥
 लक्ष्मी परिणाम एहलुं भलुं, निपजावी जीनपद निर्मल ॥ आयुबंध

बिचे एक भव करी, श्रद्धा संवेग ते थीर धरी ॥३॥ त्यांची चविच
लहे नरभव उदार, भरते तेम ऐरवतेज सार ॥ महाविदेहे विजये
वर प्रधान, मध्यस्थंडे अवतरे जिन निधान ॥ ४ ॥

॥ ढाळ त्रीजी-सुपनानी ॥ .

पुण्यें सुपनह देखे, मनमांहे हर्ष विशेषे ॥ गजवर उज्वल सुंदर,
निर्मल वृषभ मनोहर ॥ १ ॥ निर्मळ केसरी सिंह, लक्ष्मी अतिहि
अबीह ॥ अनुपम फुलनी माल, निर्मल शशि सुकुमाळ ॥ २ ॥
तेजे तरणी अति दीपे, इंद्रध्वजा जग झीपे ॥ पुरण कळश पंडुर,
पद्मसरोवर पुर ॥३॥ अगिआरमे रयणायर, देखे माताजी गुणसा-
यर ॥ बारमे भुवन विमान, तरेमें अनुपम रत्न निधान ॥४॥ अग्नि
शिखा निर्धुम, देखे माताजी अनुपम ॥ हरखी रायने भाखे, राजा
अरथ प्रकाशे ॥५॥ जगपति जिनवर सुखकर, होंशे पुत्र मनोहर ॥
इंद्रादिक जसु नमशे, सकल मनोरथ फलसे ॥ ६ ॥

॥(वस्तु) पुण्य उदय पुण्यउदय उपना जिननाह, माता तवरयणी
समें ॥ देखी सुपन हरखंति जागीय, सुपन कही निज कंतने ॥ सुपन
अरथ सांभळो सौभाग्यीय, त्रिभुवन तिलक महागुणी, होशे पुत्र
निवान ॥ इंद्रादिक जसु पय नमी, करशे सिद्ध विधान ॥ १ ॥

॥ ढाळ चौथी चंद्रावलानी देशीमां ॥

सोहमपनि आसन कंपियो ए, देई अवधि मन आणंदीयो ए ॥
निज आतम निर्मल करण काज, भवजल तारण प्रगट्यो झिहाज
॥ १ ॥ भव अडवी पारंग सथथाह, केवळ नाणाइयगुण अगाह ॥

शिव साधन गुण अंकुरो जेह, कारण उलट्यो असाहि मेह ॥ २ ॥
 हरखें विकसी तव रोमराय, बलयादिकमां निज तनु न माय ॥
 सिंहासनथी उठ्यो सुरिंद, प्रणमंतो जिन आनंद कंद ॥ ३ ॥ सग
 अड पय साहमो आवी तथ्य, करी अंजळीय प्रणमोय मथ्य ॥
 मुखे भाखे ए क्षण आज सार, तिय लोय पहु दीठो उदार ॥ ४ ॥
 रे रे निसुणो सुर लोय देव, विषयानल तापित तुम सवेव ॥
 तमु शान्तिकरण जलधर समान, मिथ्या विष चुरण गरुड वान
 ॥ ५ ॥ ते देव सकळ तारण समथ्य, प्रगट्यो तसु प्रणमी हुवो
 सनाथ ॥ एम जंरी शक्रस्तव करेवि, तव देव देवी हरखें सुणेवि
 ॥ ६ ॥ गावे तव रंभा मीत गान, सुरलोके हुवो मंगल निधान ॥
 नरक्षेत्रे अरिज वंश ठाम, जिनराज वधे सुर हरख धाम ॥ ७ ॥
 पिता माता घरे उछव आशेष, जिनशासन मंगल अति विशेष ॥
 सुरपति देवादिक हरख संग, संयम अर्थी जनने उमंग ॥ ८ ॥
 शुभवेला लगने तीर्थ नाथ, जनम्या इंद्रादिक हरख साथ ॥ सुख
 पाम्या त्रिभुवन सर्व जीव, वधाइ वधाइ थइ अतीव ॥ ९ ॥ (आ
 ठेकाणे अक्षते वधाववा.) पछी त्रण प्रदक्षीणा त्रण स्वमासमण देइ
 इच्छाकारेण संदिसह भगवन् चैत्यवंदन करुं ? एम कही जगचिंता-
 मणीनुं चैत्यवंदन (जयवीरराय अरधा सुधी षटले आभवम खंडा-
 सुधी करवुं ते निचे मुजव.

॥ श्री जगचिंतामणि चैत्यवंदन ॥

इच्छाकारेण संदिसह भगवान्, चैत्यवंदन करुं ? इच्छं. जग-

चित्तामणि जग नाह, जगगुरु जगररुखग, जगबंधव जगसथ्यवाह,
जगभावविअरुखण, अट्टावय-संठविय,—रुव कमठविणासण, चउत्री-
संपि जिणवर, जयंतु अप्पडिहयसासण. ॥ १ ॥ कम्मभूमिहिं,
कम्मभूमिहि पढमसंघयणि, उक्कोसय सत्तरिसय, जिन्नवराण विहरंत
लम्मइ, नव कोडिहिं केवल्लिण, कोडी सहस्स नव साहु गम्मइ,
संपइ जिणवर बीस मुणि, बिहुं कोडिहिं वरणाण, समणह कोडि
सहस दुअ, धुजिज्जइ निच्च विहाणि ॥ २ ॥ जयउ सामिय, जयउ
सामिय, रिसहसतुंज, उज्जितपहु नेमिजिण, जयउ वीरसच्चउ
रिमंडण, भरुअच्छहिं मुणिसुव्वय, मुहरिपास दुहदुरिअखंडण,
अवर-विदेहिं तिथ्ययरा, चिहुं दिसि विदिसि जिं केविं, तीआ-
णागय-संपइअ, वंदू जिण सव्वेवि ॥ ३ ॥ सत्ताणवइ-सहसा, लखा
छप्पन्न अट्टकोडीओ, वत्तिसय वासिआइं, तिअ लोए चेइए वंदे
॥ ४ ॥ पनरसकोडिसयाइं, कोडी बायाल लरुख अट्टवन्ना, छत्ती-
ससहस असिइं, सासयविवाइं पणमामि ॥ ५ ॥

॥ जं किंचि ॥

जं किंचि नामतिथ्यं, सग्गे पायालि माणुसे लोए; जाइं
जिणविवाइं, ताइं सव्वाइ वंदामि. ॥ १ ॥

॥ नमुत्थुणं ॥

नमुत्थुणं अरिहंताणं, भगवंताणं ॥ १ ॥ आइगराणं, तिथ्यय-
राणं, सयंसंबुद्धाणं ॥ २ ॥ पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं, पुरिसवर-

पुंडरिआणं, पुरिसवर-गंधहृथीणं. ॥३॥ लोगुत्तमाणं, लोगनाहाणं,
 लोगहिआणं, लोगपइवाणं, लोगपज्जोअगराणं. ॥४॥ अभयदयाणं,
 चख्खुदयाणं, मग्गदयाणं, सरणदयाणं, बोहिदयाणं. ॥५॥ धम्म-
 दयाणं, धम्मदेसयाणं, धम्मनायगाणं, धम्मसारहीणं, धम्मवरचाउरं-
 तचक्कवट्ठीणं. ॥६॥ अप्पडिहयवरनाण, दंसणधराणं, विअट्ठउमाणं
 ॥ ७ ॥ जिणाणं, जावयाणं, तिन्नाणं तारयाणं, बुद्धाणं बोहयाण,
 सुत्ताणं मोअगाणं. ॥ ८ ॥ सद्धन्तूणं, सब्बदरिसिणं, मिव-मयल
 मरुअ-मणंत-मख्खय-मवावाह-मपुण-रावित्ति-सिद्धिगइ-नामये-
 यं, ठाणं संपत्ताणं. नमो जिणाण जिअभयाण. ॥ ९ ॥ जेअ अ-
 इआ सिद्धा, जे अ भविस्संतिणागए काले; संपइअ वट्ठमाणा, सब्बे
 तिविहेण वंशमि.

॥ जावंति चेइआइं. ॥

जावंति चेइआइं, उट्ठेअ अहे अ तिरि अ लोए अ ॥ सवाइं
 ताइं वंदे, इह संतो तथ्य संवाइं ॥ १ ॥ इच्छामि स्वमासमणो !
 वेदिउं जावणिज्जाए निसीहि आए मथ्थएण वंशमि ॥

॥ जावंत केवि साहू ॥

जावंत केवि साहू, भरहेरवय महाविदेहे अ ॥ सब्बेसित्तेसि
 पणओ, तिविहेण तिदंड-विरयाणं ॥ १ ॥

॥ परमेष्ठि नमस्कार. ॥

नमोऽर्हत् सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यः

॥ उवसग्गहरं स्तवन. ॥

उवसग्गहरं पासं, पासं वंदामि कम्मघणमुक्कं ॥ विसहरविसनि-
न्नासं, मंगलकल्लाणआवासं ॥ १ ॥ विसहर-फुलिंगमंतं, कंठे धारेइ
जो सया मणुओ ॥ तस्स गहरोग-मारो, -दुट्ठजरा जणि उवसामं
॥२॥ चिट्ठउ दूरे मंतो, तुज्झ पणामोवि बहु फओ होः ॥ नर-ति-
रिएमुवि जीवा, पावंति न दुख्ख दोगच्चं ॥३॥ तुह सम्मते लब्धे,
चिंतामणि-रुप्पराय-रम्भहिए ॥ पावंति अविग्घेणं, जीवा अयरामरं
ठाण ॥ ४ ॥ इअ संथुओ महायस, भत्तिभ्भर-निभ्भरेण हिमएण ॥
ता देव दिज्ज बोहिं, भवे भवे पासजिणचंद ॥ ५ ॥

॥ जय वीयराय ॥

जय वीयराय जगगुरु, होउ ममं तुह पभावओ भयवं ॥ भवनि-
व्वेओ मग्गा-णुसारिआ इट्ठ-फल-सिद्धि ॥ १ ॥ लोगविरुद्धच्चाओ,
गुरुजणपूआ परअथकरणं च ॥ सुहगुरुजोगो तवय, -णसेवणा आभ-
वमखंडा^१ ॥ २ ॥ वारिज्जइ जइवि निआ-णवंधणं, वीयराय तुह

---

१ स्नात्र भणावानो वस्वते अहीं सुधो एटले आभवमखंडा सुधी
बोली स्नात्रनो आगलो पाठ भणाववो.

समये ॥ तद्वि मम हुज्ज सेवा, भवेभवे तुम्ह चलणागं ॥३॥ दुःख-
खओ कम्मखओ, समाहिमरण च बोहिलाभो अ, संपज्जउ महएअं,
तुह नाह पणाम करगेणं ॥४॥ सर्वेमंगल-मांगल्यं, सर्वकल्याणका-
रणं ॥ प्रधानं सर्वधर्माणां, जैनजयतिशासनं ॥५॥

॥ अरिहंतवेइयाणं ॥

अरिहंत-वेइआणं, करेमि काउस्सगं ॥ १ ॥ वंदणवत्तिआए
पुअणवत्तिआए, सक्कारवत्तिआए, सम्माणवत्तिआए, बोहिलाभव-
त्तिआए, निरुयसग्गवत्तिआए ॥ २ ॥ सद्धार, मेहाए, धीइए,
धारणाए, अणुप्पेहाए, वट्ठमाणिए, ठामि काउस्सगं ॥३॥ अन्नत्थं

॥ अन्नत्थ ऊससिएणं ॥

अन्नत्थ ऊससिएणं, नीससिएणं, खासिएणं, छीएणं, जंभा-
इएणं, उड्डुएणं, वार्यानसग्गेणं, भमलिए, पित्तमुच्छाए ॥ १ ॥
सुहुमेहि अंगसचालेहिं, सुहुमेहिं खेलमंचालेहिं, सुहुमेहिं दिट्ठिसंचा-
लेहि, ॥ २ ॥ एवमाइएहिं, आगारेहिं, अभग्गो, अविराहिओ,
हुज्ज मे काउस्सगो, ॥३॥ जाव अरिहंताणं, भगवंताणं, नमुकारेणं,
न पारेमि ॥ ४ ॥ तावकायं, ठागेणं, षोणेणं, ज्ञाणेणं, अप्पाणं
चोसिरामि ॥ ५ ॥

॥ कल्लागकंदंनो स्तुति. ॥

कल्लाणकंदं पढमं जिणंदं ॥ संतिं तओ नेमिजिणं सुणिंदं ॥
पासं पयासं सुगुणिककाग ॥ भत्तीइ वंदे सिरिवद्धमाणं ॥ १ ॥

(चैत्यवंदन करतां जयवियगायमां आभवमखंडा सुधी यथा पछी) हाथ धोइ लुछी नांखवा. पछी रकेबीमां अथवा स्नात्रीयाना हाथ उपर केसरनो साखीयो करी पं वामृतनो भरेलो कळसने नाडाछडी बांधी तेना उपरअग लुछणुं ढांको स्नात्रीयाये कळस रकेबीमां अथवा पोताना हाथमां लेइने नमोईहत् सिद्धा० कहोने निचे प्रमाणे पाठ भणवो.

॥ ढाळ पांचमी ॥

॥ श्री शान्तिजिननो कळश कहिथुं, प्रेम सागर पुर ॥ एदेशी ॥ श्री तीर्थपतिनु कळस मज्जन, गाइए सुखकार ॥ नरखित मंडण दुह विहंडण, भविक मन आधार ॥ तिहां राव राणा हर्ष ओछव थयो जग जयकार, दिशि कुमरी अवधि विशेष जागी, लहो हर्ष अपार ॥ १ ॥ निय अमर अमी संग कुमरी, गावती गुण छंद ॥ जिन जननी दासे आवी पढोती, गइगढती आणंद ॥ हे माय ते जिनराज जायो, सुची वधायो रम्म (चोखाथी वधाववा) ॥ अम जम्म निम्मल करण कारण, करीश सुइ कम्म ॥ २ ॥ तिहां भुमी शोधन दीप दर्पण, वाय वीक्षण धार ॥ (आ ठेकाणे भुमी उपर जल धारा देवी दीवो दर्पण बताववो पंखो विजवो) ॥ तिहां करीय कदली गेह जिनवर, जननी मज्जन कार ॥ वर राखडी जिन पाणी बांधि, दीए एम आशीष ॥ (आ ठेकाणे भगवानने हाथे राखडी (नाडाछडी) बांधवी) ॥ जुग कोढकोढी चिरंजीवो, बर्ष दायक इश ॥ ३ ॥

॥ ઢાઢ છઢી ંકઢીશ્નની ॥

॥ જન નાથકઢી, ત્રિશ્વન જન હિતકાર ં, પરમાત્મજી, શિદાનંદ ઘનસાર ં ॥ ં દેશી ॥ જીન રયળીજી, દશ દિશી ઉજ્જલતા ઘરે, શુભ લગનેજી, જ્યોતિષ ચક્ર તે સંચરે, જીન જન-શ્વાજી, જેને અવસર માતા ઘરે ॥ તેને અવસરજી, ંદ્રાસન પળ ઘરહરે ॥ ત્રુટકા ॥ ઘરહરે આસન ંદ્ર ચિંતે, કોળ અવસર ં બન્યો ॥ જીન જન્મ ઉત્સવ કાલ જાળી, અતિહી આનંદ ઉપન્યો ॥ નિજ સિદ્ધિ સંપતિ હેતુ જિનવર, જાળી ભક્તે ઉમહો ॥ વિકસિત વંદન પ્રમોદ વધતે, દેવનાયક ગહગહો ॥ ૧ ॥

॥ ઢાઢ ॥ તવ સુરપતિજી, ઘંટાનાદ કરાવ ં ॥ (આ ઠેકાળે ઘંટ નાદ કરાવયો)સુર લોકેજી, ઘોષળા ંહ દેવરાવ ં ॥ નરસે-ત્રેજી, જિનવર જન્મ હુઓ અહે ॥ તસુ ભક્તેજી, સુરપતિ મંદિર ગિરિ ગચ્છે ॥ (ત્રુટક) -ગચ્છેતિ મંદિર શિખર ઉપર, શુવન જીવન જીન તળો ॥ જીન જન્મ ઉત્સવ કરળ કારળ, આવજો સવિ સુરગળો ॥ તુમ શુદ્ધ સમકિત થાશે નિર્મલ, દેવાદિ દેવ નિહાલતાં ॥ આપળા પાતક સર્વ જાશે, નાથ ચરળ પશ્ચાલતાં (આ ઠેકાળે ભગવાનના અંગુઠે પશ્ચાલ કરવો) ॥ ૨ ॥ ઢાઢ-ંમ સાંભળીજી, સુરવર કોડિ વહુ મિલી ॥ જિન વંદનજી, મંદરગિરિ સાહમા ચલી ॥ સોહમપતિજી, જિન જનની ઘર આવીયા ॥ જિન માતાજી, ઘંદી સ્વામી વધાવીયા (આ ઠેકાળે અસનથી વધાવશ્ચા) ॥ (ત્રુટક) વધાવીયા જિન હર્ષ વહુલે, ઘન્ય હું કૃત ઘુળ્ય ં ॥ ત્રૈલોક્ય નાયક દેવ દીઠો, શુજ સમો

कोण अन्य ए ॥ हे जगत जननी पुत्र तुमचो, मेरु मज्जन वर करी ॥
 उत्संग तुमचे वलीव थापिश, आतमा पुण्ये भरी ॥ ३ ॥ ढाल--
 सुरनायकजी, जिन निज कर कमले ठव्या ॥ पंच रूपेंजी, अतिशय
 महिमाए स्तव्या ॥ नाटक विधिजी, तव वक्त्रीश आगल वहे ॥ सुर
 कोडीजी, जिन दर्शनने उमहे ॥ (आ ठेकागे चामर हाथपां लेइने
 नाचवुं) (वृटक) सुर कोडाकोडी नाचती वली, नाथ शुचि
 गुण गावती ॥ अप्सरा कोडी हाथ जोडी, हाव भाव देखावती ॥
 जयो जयो तुं निनराज जगगुरु, एम दे आशीष ए ॥ अम्ह व्रण
 शरण आधार जीवन, एक तुं जगदीश ए ॥ ४ ॥ ढाल--सुर-
 गिरिवरजी, पांडुक वनमे चिहुं दिशे ॥ गिरि शिलापरजी, सिंघा-
 सण सासय वशे ॥ तिहां आणीजी, शक्रे जिन खोळे ग्रथा ॥ चो-
 सठेजी, तिहां सुरपति आवी रथा ॥ (वृटक) आविआ सुरपति सर्व
 भगते, कलश श्रेणि बनाव ए ॥ सिद्धार्थ पमुहा तीथ औषधि,
 सर्व वस्तु अणाव ए ॥ अचुअपति तिहां हुकम कीनो, देव कोडा-
 कोडिने ॥ जिन मज्जनारथ नीर लावो, सवे मुर करजोडिने ॥ ५ ॥

॥ ढाल सातमी ॥

॥ शांतिने कारणें इंद्र कलशा भरे ॥ ए देशी ॥ आत्मसाधन
 रसी देव कोडी हसी, उलसीने धसी खीरसागर दिशी ॥ पउमदह
 आदि दह गंग पमुहा नइ, तीर्थजल अमल लेवा भणो ते गइं ॥ १ ॥
 जाति अड कलश करी सहस अठोचरा, छत्र चामर सिंहासण शुभ-
 तरा ॥ उपमरण पुष्प चंगेरी पमुहा सवे, आगमे भासिया तेव

आणी ठवे ॥२॥ तीर्थजलं भरिय कर कलश करी देवता, गावता
भावता धर्म उन्नतिरता, तिरिय नर अमरने हर्ष उपजावता, धन्य
अम्ह शक्ति शुचिभक्ति इम भावता ॥३॥ समकित बीज निज आत्म
आरोपना, कलश पाणी मिसें भक्तिजल सींचता ॥ मेरु सिहरोवरी
सर्व आव्या वही, शक्र उत्संग जिन देखी मन गहगही ॥ ४ ॥

वस्तु छंदः-हंहोदेवा, हंहोदेवा, अणाइ कालो अदिठ पुव्वां,
तिलोय तारणो तिलोय बंधु, मिछत्त मोह विद्धंसणो, अणाइतिण्हा
विणासणो देवाहि देवो दिठ बोहिय कामेहि ॥ ५ ॥

ढाळ तेहीजः-एम पभणंत वग भवण जोइसरा, देव वेमाणिया
भक्ति धम्मायरा ॥ केवि कप्पट्टिया केवि मित्ताणुगा, केविवर रमणि-
वयणेण अइ उच्छुगा ॥ ६ ॥

वस्तु छंदः-तथ्य अच्युय तथ्य अच्युय इंद आदेस, कर जोडि
सवि देवगण, लेय कळस आदेस पामिय, अदभुन रुप सरुप जुअ,
कवण एह उत्संग सामिय, इंद कहे जग तारणो, पारण अम पर-
मेस, नायक दायक धम्मनिहि, करियें तसु अभिषेक ॥ १ ॥

(पम कही कळशमांथी अरधुं जळ नामवुं, पळा नीचे प्रमाणे कहेवुं.)

॥ ढाळ आठमी ॥

॥ तीर्थकमलदल उदक भरीनें, पुष्कर सागर आवे ॥ ए
देशी ॥ पूरण कलश शुचि उदकनी धारा, जिनवर अंगे नामे ॥
आत्म निरमल भाव करंता, बधते शुभ परिणामे ॥ १ ॥ अचु-
तादिक सुस्पति मज्जन, लोकपाल लोकंत ॥ सामानिक इंद्राणी

पमुहा, एम अभिषेक करंत ॥ २ ॥ गाहो ॥-तव ईसाण सुरिंदो,
सकंपभणेइ करइ सुपसाउ, तुम अंके महनाहो ॥ पिणयितं
अम्ह अप्पेइ ॥ ३ ॥ ता सकिंदो पभणेइ, साहमी वच्छलंकि
बहु लाहो, आणा एवं तेणं, गिण्हिओ उक्कयथ्याभा ॥ ४ ॥

(एम कही सर्व स्नात्रीया कळश ढाले, अने मुखयी नीचे प्रमाणे कहे:-)

ढाळ तेहीज-सोहम सुरपति वृषभ रूप करी, न्हवण करे प्रभु
अंग ॥ करिय विनेपण पुष्प माल ठवि, बर आभरण अभंग ॥ ५ ॥
तव सुगवर बहु जय जय रव करि, नाचे धरि आणंद ॥ मोक्ष मार्ग
सारथपति पाम्यो, भांजभुं हवे भव फंद ॥ ६ ॥ कोडि बनीसे सोवन
उवारी, वाजंतेवर नादे ॥ (आ ठेकाणे शक्ती अनुसार द्रव्य उतारी
याचकने आपवु अथवा भंडारमां नांखवुं.) ॥ सुरपति संघ अमर
श्रीप्रभुने, जननीने सुप्रसादे ॥ ७ ॥ आणी थापी एम पयंपे, अम
निस्तरिया आज ॥ पुत्र तुमारो धणीय हमारो, तारण तरण झिहाज
॥ ८ ॥ मात जतन करी राखजो एहने, तुम सुत अम आधार ॥
सुरपति भक्ति सहीत नंदीसर, करे जिनभक्ति उदार ॥ ९ ॥
निय निय कप्प गया सवि निर्जर, कहेतां प्रभु गुण सार ॥ दीक्षा
केवळ ज्ञान कल्याणक, इच्छा चित्त मझार ॥ १० ॥ खरतरगच्छ
जीन आणारंगी, राजसागर उवज्झाय ॥ ज्ञान धर्म दीपचंद्र सुपाठक,
सुगुरुतणे सुपसाय ॥ ११ ॥ देवचंद्र जिन भक्ते गायो, जन्म महो-
त्सव छंद ॥ बोध बीज अंकुरो उलस्यो, संघ सकल आनंद ॥ १२ ॥

॥ कळश राग वेलावळ ॥

इम पुजा भगते करो, आत्म हितकाज ॥ तजिय विभाव
निज भावमें, रमता शिवराज ॥ इम० ॥ १ ॥ काल अनंते जे
हुआ, होसे जेह जिणंद ॥ संपइ सीमंधर प्रभु, केवल नाणदिणंद ॥
इम० ॥ २ ॥ जन्म महोत्सव एणी परें, श्रावक रुचिवंत ॥ विरवे
जिन प्रतिमा तणुं, अनुमोदन खंत ॥ इम० ॥ ३ ॥ देवचंद्र जिन
पुजना, करतां भव पार ॥ जिन पडिमा जिन सारखी, कही मूत्र
मझार ॥ इम० ॥ ४ ॥ इति संपुर्ण ॥ (स्नात्र भणावा वखते वधारे
स्थीरता होय तो शांतिनाथजीनो कळश निचे मुजव कही पछी
पाखाल पुजा करवी.)

॥ अथ श्रीज्ञानविमलसूरिकृत
शांतिनाथजीनो कळश प्रारंभः ॥

॥ श्री जयमंगलकृतस्नमभ्युदयतावलीप्ररोहांबुदो । दारिद्र्यदुम-
काननैकदलने मत्तोधुरः सिंधुरः ॥ विश्वैः संस्तुतसत्पताप महिमा
सौभाग्य भाग्यो दयः । स श्रीशांतिजिनेश्वरोभिमतदो जीयात् सुव-
र्णच्छविः ॥ १ ॥ अहो भव्याः शृणुत तावत् सकलमंगलकेलिक-
लालीलासनकाः छीलारसरोपितचित्तवृत्तयः विहित श्रीमज्जिनेन्द्र
भक्तिप्रवृत्तयः सांप्रतं श्रीमच्छांतिजिनेन्द्रजन्माभिषेककलशो गोयते ॥

॥ राग वसंत । तथा नट्ट । देशाख ॥

॥ श्रीशान्तिजिनवर सयल सुखकर । कलश भणीये तास ॥
 जिम भविक जनने । सयल संपत्ति । बहुत लील विलास ॥ कुरु
 नाभि जनपद तिलक सम बड । हथिणाउर सार ॥ जिननयरी
 कंचन रयण धणकण । सुगुणजन आधार ॥ १ ॥ तिहां रायराजे
 बहु दिवाजे । विश्वसेन नरींद ॥ निज प्रकृति सोमह तेज तपनह ।
 मानुं चंद दिणंद ॥ तस पण वखाणी पट्टराणी । नार्मे अचिरा नास ॥
 सुखसेजे सुतां चौद पेखे । सुपन सार उदार ॥ २ ॥ सब्बठ सिद्ध
 विमानथी तव । चदियो उर उप्पन्न ॥ बहूनट्ट नट नभ क्षीण
 सत्तमी । दिवस गुणसंपुन्न ॥ तव रोग सोग वियोग बिहुर । पारी
 इति शमन ॥ वर सयल मंगल केलि कमला । घर घरे विलसंत
 ॥ ३ ॥ वर चंद योगे ज्येष्ठ तेरश । वदि दिनें थयो जन्म ॥ तव
 मध्यरयणीएं दिशि कुमारी । करे सूई कम्म ॥ तव चलीय आसन
 सुणीय सवि हरि । घंटनादे मेली ॥ सुरविंदसत्थे मेरुमत्थे ॥ रवे
 मज्जन केली ॥ ४ ॥

॥ ढाल ॥ विश्वसेननृप घरे नंदन जनमीया ए ॥ तिहुअण
 भवियण प्रेमशुं प्रणमीया ए ॥ ५ ॥ चाल ॥ हांरे प्रणमीया ते
 चौंसठ इंद्र । लेइ ठवे मेरुगिरींद ॥ सुरनदी नीरममीर तिहां । क्षीर
 जलनिधि तीर ॥ ६ ॥ सिंहासने सुरराज । जिहां मलया देवसमाज
 ॥ सर्व औषधिनी जात । वर सरस कमलविख्यात ॥ ७ ॥ ढाल
 ॥ विख्यात विविधपरे कमलना ए ॥ तिहां हरख भर सुरभि वर-

दामना ए ॥ ८ ॥ चाल ॥ हारे वरदाम मागव नाभ । जे तीर्थ
 उच्चम ठाम ॥ तेहतणी माटी सर्व । कर ग्रहे सर्व सुपर्व ॥ ९ ॥
 बावना चंदन सार । अभियोग सुर अधिकार ॥ मन धरी अधिक
 आपंद । अवलोकता जिनचंद ॥ १० ॥ ढाल ॥ श्री जिनचंदने ।
 सुरपति सवि नवरावता ए ॥ निज निज जन्म । सुकृतारथ भावता
 ए ॥ ११ ॥ चाल ॥ हारे भावता जन्म प्रमाण । अभिवेक कलश
 मंडाण ॥ साठ लाखने एक कोड । शत दोयने पंचास जोड ॥ १२ ॥
 आठ जातिना ते होय । चौसठो सहसा जोय ॥ एणी परे भक्ति
 उदार । करे पूजा विविध प्रकार ॥ १३ ॥ ढाल ॥ विविध प्रकारना
 करिय शिगमार ए ॥ भरियजल विमलना विपुल भुंगार ए ॥ १४ ॥
 ॥ चाल ॥ हारे भुंगार थाल चंगेरी । सुप्रतिष्ठप्रमुख सुभेरी ॥ सवि
 कलश परे मंडाग । जे विविधवस्तु प्रमाण ॥ १५ ॥ आरतिने मंगल
 दीप । जिनराजने समीप ॥ भगवतीचूरणी मांही ॥ अधिकार एह
 उत्साहीं ॥ १६ ॥ ढाल ॥ अधिक उत्साहशुं । हरख जल भीजता
 ए ॥ नवनव भांतिशुं भक्तिभर कीजता ए ॥ १७ ॥ चाल ॥ हारे
 कीजता नाटारंभ । गाजता गुहीर मृदंग ॥ करी करी तिहां कंठ
 ताल । चउताल ताल कंसाल ॥ १८ ॥ शंख पणव भुंगल भेरी ।
 झल्लरी वीणा न फेरी ॥ एक करे हयखार । एक करे गजगुलकार
 ॥ १९ ॥ ढाल ॥ गुलकार गर्जनारव करे ए ॥ पाय दुर दुर धुर
 सुर धरे ए ॥ २० ॥ चाल ॥ हारे सुर धरे अधिक बहु मान ।
 तिहां करे नव नव तान ॥ वर विविध जाति छंद । जिन भक्ति
 सुरतरुंद ॥ २१ ॥ बली करे मंगल आठ । ए जंनुपन्नति पाठ ॥

थाय धुइय मंगल एम । मन धरी अधिक बहु प्रेम ॥ २२ ॥ ढाल ॥
 प्रेममद घोषणा पुण्यनी सुरासुर सह ए ॥ समकित पोषणा शिष्ट
 संतोषणा एम बहु ए ॥ ॥ २३ ॥ चाल ॥ हारे बहु प्रेमशुं सुख
 क्षेम । घरे आणिया निधि जेम ॥ बन्नीश कोड सुवन्न । करे वृष्टि
 रयणनी धन्न ॥ २४ ॥ जिन जननी पासे मेली । करे अठाइनी
 केली ॥ नंदीश्वरे जिन गेह । करे महोत्सव ससनेह ॥ २५ ॥

॥ ढाल प्रथमनी ॥

॥ हवे राय महोत्सव करे रंग भर । ययो जब परभात ॥
 मूर पूजियो सुत नयणे निरखी । हरखीयो तव तात ॥ वर धवल
 मंगल गीत गातां । गंधर्व गावे रास ॥ बहुदाने माने सुखिया कीधा
 । सयलपूगी आश ॥ २६ ॥ तिहां पंचवरणी कुसुमवासित । भूमि-
 कासंलित ॥ वर अगर कुंदरु । धूपधूपण । छांटयां कुंकुम लित ॥
 शिर मुकुट मंडल काने कुंडल । हैये नवसर हार ॥ एम सयल
 भूषण भूषिनांवर । जगतजन परिवार ॥ २७ ॥ जिनजन्म कल्या-
 णक महोत्सवे । चौद भुवन उद्योत ॥ नारकी थावर प्रभुत्व सुखीया ।
 सकलमंगल होत ॥ दुःख दुरित ईति समित सयलां । जिनराजने
 परताप ॥ तेजे हेते शांति कुमारठवियुं । नामइति आलाप ॥ २८ ॥
 एम शांति जिननो कलश भणतां । होवे मंगलमाल ॥ कल्याण
 कमला केली करती । लहे लील विलास ॥ जिनस्नात्र करीये
 सहेजे तरीये । भवसमुद्रनो पार ॥ एम ज्ञानविमल सुरिंद जंजे ।
 श्रीज्ञांतिजिन जयकार ॥ २९ ॥ इतिश्री ज्ञानविमलसुरिकृत श्री

શાંતિજિનકલશ સંપૂર્ણઃ ॥ (ઉપર પ્રમાણે કઢશ કઢા પછી પ્રશુજીને પંચામૃતથી અને શુદ્ધ જલથી પસ્વાલ કરી અંગ-લુછણા ત્રણ કરી કેશર ચંદન વરાસ વિગેરેથી પુજા કરી પુષ્પ ચઢાવી ધુપ, દીપ, કરી અક્ષત નૈવેદ્ય ફઢથી પુજા કરવી. આ પ્રમાણે અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજા કરતી વખતે સ્થીરતા હોય તો અષ્ટપ્રકારી પુજા અથવા અષ્ટ પ્રકારી પૂજાના દોહા બોલી પુજા કરવી. સ્થી-રતા ન હોય તો એમના એમ અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજા કરવી. પછી આરતી મંગલ દીપકને કેશર અથવા કુંકુમથી તીલક કરી એક થાઢમાં સાથીઓ કરી આરતી મંગલ દીવો મુકી મીઢુ, માટી અને પાણી એક રકેવીમાં લેડને બેઢે બેઢે ત્રણ વખત લુણ ઉતારવું અને લુણ ઉતારતાં નિચે પ્રમાણે ગાથાઓ બોલવી અને લુણ માટી જઢમાં નાંચવાં.)

॥ લૂણ ઉતારણ ગાથ ॥

॥ લુણ ઉતારો જિનવર અંગે, નિર્મલ જઢધારા મન રંગે ॥
 લુણ૦ ॥ ૧ ॥ જીમ જીમ તઢ તઢ લુણજ ફુટે, તિમ તિમ અશુભ
 કર્મ વંધ ત્રૂટે ॥ લુણ૦ ॥ ૨ ॥ નયણ સલુણાં શ્રી જિનજીનાં,
 અનુપમ રૂપ દયારસમીનાં ॥ લુણ૦ ॥ ૩ ॥ રૂપ સલુણ
 જિનજીનું દીસે, લાજ્યું લુણ તે જઢમાં પેસે ॥ લુણ૦
 ॥ ૪ ॥ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેડ જઢધારા, જલણ સ્વેપવીયે લુણ ઉદારા
 ॥ લુણ૦ ॥ ૫ ॥ જે જિન ઉપર દુમણો પ્રાણી, તે એમ થાજો લુણ

જ્યું પાળી ॥ લુણ૦ ॥ ૬ ॥ અગર કૃષ્ણાગર કુંદર સુગંધે, ધુપ
કરી જે વિવિધ પ્રબંધે ॥ લુણ૦ ॥ ૭ ॥ રૂતિ ॥

(પછી આરતી મંગલ દીવાની કેશર ફુલ અને અક્ષતથી પૂજા
કરવી. પછી મંગલ દીવો પ્રગટાવી તે મંગલ દીવાથી આરતી પ્રગ-
ટાવી પ્રથમ આરતી ઉતારવી અને તે પછી મંગલદેવો ઉતારવો.
મંગલ દીવો ઉતારતી વખતે કપુર સઘળાવી મંગલ દીવા જોડે રાખવું.

॥ અથ શ્રી શાંતિ જિન આરતિ ॥

જય જય આરતી શાંતિ તુમારી, તોરા ચરણ કમલકી મેં
જાણેં બલિહારી. જય૦ ॥ ૧ ॥ વિશ્વસેન અચિરાજીકો નંદા,
શાંતિનાથ સુખ પુનમચંદા ॥ જય૦ ॥ ૨ ॥ ચાલોસ ધનુષ્ય સોવનમય
કાયા, મૃગલંછન પ્રભુ ચરણ સુહાયા. જય૦ ॥ ૩ ॥ ચક્રવર્તી
પ્રભુ પાંચમાં સોદે, સોલમા જિનવર સુર નર મોદે. ॥ ૪ ॥
મંગલ આરતી તોરી કીજે, જન્મ જન્મનો લાહો લીજે. જય૦ ॥ ૫ ॥
કરજોડી સેવક ગુણ ગાવે, સો નરનારી અમરપદ પાવે. જય૦ ॥ ૬ ॥

॥ અથ મંગલ દીપકઃ ॥

દીવોરે દીવો મંગલિક દીવો, ધુવન પ્રકાશક જિન ચિરંજીવો
॥ દીવો૦ ॥ ૧ ॥ ચંદ સૂરજ પ્રભુ તુમ સુખ કેરાં, લુંછણ કરતા દે
નિત્ય ફેરા ॥ દીવો૦ ॥ ૨ ॥ જિન તુજ આગલ સુરની અમરી,
મંગલદીપ કરી દિયે ભમરી ॥ દીવો૦ ॥ ૩ ॥ જિમ જિમ ધૂપ

ઘટી પ્રગટાવે, તિમ તિમ ભવનાં દુરિત દશાવે ॥ દીવો૦ ॥ ૪ ॥
 નીર અક્ષત કુસુમંજલિ ચંદન, ધૂપ દીપ ફલ નૈવેદ્ય વંદન ॥ દીવો૦
 ॥ ૫ ॥ ણ્ણી પરે અષ્ટ પ્રકારી કીર્ત્તે, પૂજા સ્નાત્ર મહોત્સવ પમ-
 નીર્ત્તે ॥ દીવો૦ ॥ ૬ ॥

(આરતી ઉતર્યા પછી નિચેનો દોહા બોલવા.)

॥ હવે નૈવેદ્ય નિવેદના, કીર્ત્તે જીમ હલીરાય ॥ ભવ નિર્વેદ
 પ્રભુ મુખે, માગું અવિચલ ઠાય ॥ ૧ ॥ કર્તા ભોક્તા મુજ નહી,
 પુદ્ગલ ભાવનો જીવ ॥ તેણે પુદ્ગલનો ત્યાજના, કરતા શર્મ
 સદૈવ ॥ ૨ ॥

(આ દોહો બોલી પતાસું કે પેંદો જે હોય તે મુકવું અને તેના
 ઉપર કુંકુમ કે કેસરના છાટા નાંખવા. પછી ચૈત્યવંદન પુરેપુરું કરવું.)

(હવે સ્નાત્ર મળાવીને તુરંતજ મોટી પુજા મળાવવી હોય તો
 આરતી મંગલ દીવો ન ઉતારતાં મોટી પુજા શરૂ કરવી. અને પુજા
 પૂરી થયા પછી આરતી મંગલદીવો ઉતારવા.)

॥ ઇતિ શ્રી દેવચંદ્રજીકૃત સ્નાત્ર પૂજા વિધિ સહીત સંપૂર્ણ ॥

અષ્ટ પ્રકારી પૂજા જેમ જેમ અંતર લક્ષ સહિત કરવા-
 માં આવેતેમ તેમ અધિક આત્મહિત રૂપ હોવાથી તે વાક્ય
 અત્ર પ્રસંગોપાત્તઃક્ષેપથી વ્યાન કરીણ છોઈ.
 લેખક-સદગુણાનુરાગી મુ૦ શ્રી કર્પૂરવિજયજી.

૧ જલપૂજા-શુદ્ધ કરેલાં પવિત્ર કુંભાદિકમાં જયળા સહિત
 ગાઝીને આળેલાં તીર્થજલ્લાદિકવડે પ્રભુને સ્નાત્ર અભિષેક (પ્રક્ષાલન)

करतां हृदयमां भावतुं के प्रभु अभिषेकना प्रभावे अमारा अनादि कर्म—मल दूर थइ जाय. शुचिपवित्र जळयी जयणासहित स्नान करी इन्द्रनी पेरे उत्तम वस्त्रालंकार धारण करी निर्मळ नीरनी धाराथी अंतर लक्ष पूर्वक श्री जिनेश्वर प्रभुने न्हवरावतां उत्तम भावना योगे पोतेज पोताना आत्माने कर्म मळ रहितकरी शके छे.

प्रभुने अभिषेक करी रह्या बाद घणांज सुंवाळां बारीक वस्त्रथी प्रभुना पवित्र गात्रने आदर सहित लुंछी लेवुं, तयारपछी अनुक्रमे उत्तम चंदनादिकवडे पूजा करवी उचित छे.

२ चंदन पूजा—प्रभुना आखा अंगे उत्तम चंदन प्रमुख शीतळ पदार्थो एकठा मेळवी विलेपन करवुं जोइए. आजकाल केटलाक मुग्ध भाइ ब्हेनो उपर मुजब अंग विलेपन करवुं मुकी दइ प्रभुना अगे पुष्कळ केशर चढावे छे. जो के चोखवुं केशर मळे तो तेवडे प्रभुना अंगे तिलक प्रमुख करवा निषेध नथी परंतु ग्वास करीने चंदननोज मेटो भाग वापरवानो छे. अंतर लक्षथी चंदन प्रमुखना शीतल रसवडे प्रभुने विलेपन करतां भाविक आत्मा पोतानेज कषाय तापथी मुक्त करी शीतळ करी शके छे. प्रभुना आलंबनथी पोतेज शीतळ बने छे एटले राग द्वेष रूप कषाय तापथी मुकाइ शान्त थाय छे.

३ कुसुम (पुष्प)पूजा—उत्तम प्रकारनां ताजां खुशबोदार स्त्री-लेलां अखंड फुलोवडे प्रभु पूजा करनार प्रभुना आलंबने चित्तनी प्रसन्नता प्राप्त करी शके छे. काची कळीओ के नहिं उघडेलं तेमज

વાસી અને જીવાકુલ પુષ્પો પ્રથુને ચઢાવવાં યોગ્ય નથી. થોડાં કે ધણાં ઉત્તમ જાતનાં જ ફુલો વડે પ્રથુ પૂજા કરવી ઉચિત છે. શાસ્ત્ર નીતિ અનુસારે ફુલને કિલામના ન ઉપજે તેમ પુષ્પ માઝાઓ, પુષ્પ-ગૃહ કે પુષ્પના પગર ભરવાદિક વડે પણ પ્રથુ પૂજા કરાય છે. કેટલાક મોઢા લોકો શાસ્ત્ર નીતિને બાજુ મુકી ફુલને સોયથી ઘોંચીને પુષ્પમાઝા તૈયાર કરાવી લે છે, તે વ્યાજબી જણાતું નથી. કાચા સુતરના દોરા વડે શિથિલ ગાંઠ દેડને ઉત્તમ સુગંધી પુષ્પોની જે માઝા જયળાથી કરવામાં આવી હોય તે વડે પ્રથુ પૂજા કરવી ઉચિત ગણાય છે.

૪ ધૂપ પૂજા—ઉત્તમ દ્વાદશાંગ, કૃષ્ણાગરુ, કપૂર પ્રમુખ દ્રવ્યોથી, બનાવેલ ધૂપનો ઘટા ઉચ્ચેવતાં જેમ ધૂપ ઘટા ઝંચી ચઢે છે અને દુર્ગંધને દૂર કરી સુવાસના વિસ્તારે છે તેમ ધૂપ પૂજા કરનાર આત્મા પ્રથુ આલંબને અનાદિ મિથ્યાત્વરૂપ કુવાસનાને ટાઢી સુશ્રદ્ધાન રૂપ સુવાસનાને વિસ્તારી ઝંચી ગતિ પામવાનો અધિકારી થઈ શકે છે.

લઘુ કલ્પમાં કહ્યું છે કે સામાન્ય ધૂપ પૂજા કરવાથી પંદર ઉપવાસનું ફળ મળે છે. અને ઉત્તમ કર્પૂરાદિક મિશ્રધૂપ પૂજા કરવાથી એક માસ ઉપવાસનું ફળ મળે છે. તેથી ઉક્ત પૂજામાં અધિક મીતિ જોડવી ઉચિત છે.

૫ દીપ પૂજા—ગાયના ઉત્તમ સુગંધી વીં વડે દીપક પૂજા કરનાર પોતાનો અનાદિ અજ્ઞાન અંધકાર દૂર કરી ઉત્તમ જ્ઞાન

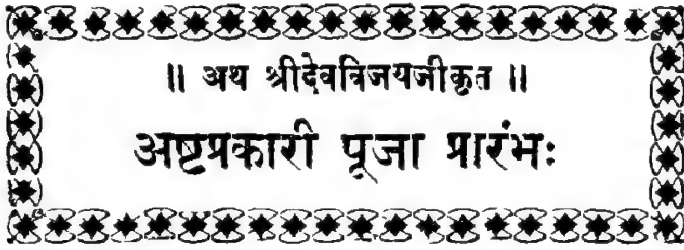
પ્રકાશ મેળવી શકે છે. પરંતુ તે પ્રસંગે દીપકમાં પતંગાદિક જીવો જંપલાઈ પડી વિનાશ ન પામે તેથી જયણા સ્વાતર પાનસ વિગેરેનો ઉપયોગ રાખવો જરૂરનો છે. જિન મંદિર પ્રમુખમાં કોઈ પણ સ્થળે દીપક પ્રગટાવતાં જયણાને વિસરી જવી જોઈએ નહિં. જેટલું કામ જયણા સહિત બને તેટલુંજ કૃત્યાણકારી છે. હાંડો, ઘુમર વિગેરેમાં પણ દીપકો પ્રગટાવવા હોય તો જરૂર જયણા રાખવી જોઈએ.

૬ અક્ષત—અર્ચન (અળીશુદ્ધ) ચોસાવડે આત્માને સ્વસ્તિ-કલ્યાણકારી સ્વસ્તિક રચનાર આત્મા ઉત્તમ ભાવના યોગે રત્નત્રયીરૂપ પ્રભુના માર્ગને પામી ચાર ગતિને છેદી, અંતે સિદ્ધિ ગતિને પામી શકે છે. સ્વસ્તિક (સાથીયો) રચનાં પ્રભુ સન્મુખ રહી ઉપર જણાવેલી પ્રાર્થના શુભ ભાવના સહિત કરવી જેથી અક્ષય સુખની પ્રાપ્તિ સહેજે થઈ શકે.

૭ નૈવેદ્ય—અનાદિ દેહાધ્યામ (દેહ મમતા) યોગે જીવને જાતજાતનાં સ્વાત પાનમાં રતિ લાગેલી છે તેથી વિરક્ત થવાને પ્રભુ સમીપે વિધ વિધ જાતનાં પકવાન, રસોઈ ઢોઢીને પ્રભુ પાસે ઈવીજ પ્રાર્થના કરવાની છે કે હે પ્રભુ ! અમારું અનાદિ કાઠનું પુદ્ગલાનંદીપણું તજાવી અમને અણાહારી પદ પ્રાપ્ત કરાવો.

૮ ફલ- સરસ ઉત્તમ જાતિનાં વિધવિધ ફલ પ્રભુ પાસે ઢોવી ઈવી પ્રાર્થના કરવાની છે કે હે જગદીશ ! આપ અમારાં અનાદિ કાઠનાં જન્મ જરા મરણ સંબંધી અનંતાં દુઃખ નિવારી અમને અક્ષય સુખમય મોક્ષ ફલની વક્ષીસ આપો ! આવી રીતે

संक्षेपथी हेतु सहित समजावेली अष्ट प्रकारी पूजा हरेक श्रद्धालु भाई व्हेनोए प्रतिदिन करवा स्वयं करवो जोइए. उक्त द्रव्य पूजा कर्या बाद चैत्यचंदन वडे प्रभुना गुणग्राम करी आत्माने तल्लीन करवो. युक्त छे.

॥ तत्र ॥

॥ प्रथम न्हवणपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ अजर अमर निकलंक जे, अगम्य रूप अनंत ॥ अलख अगोचर नित्य नमुं, परम प्रभुनावंत ॥ १ ॥ श्री संभव जिन गुण-निधि, त्रिभुवन जन हितकार ॥ तेहना पद प्रणमी करी, कहीशुं अष्ट प्रकार ॥ २ ॥ प्रथम न्हवणपूजा करो, बीजी चंदन सार ॥ बीजी कुसुम वली धूपनी, पंचम दीप मनोहार ॥ ३ ॥ अक्षत फल नैवेद्यनी, पूजा अर्निहि उदार ॥ जे भविष्य निज नित करे, ते पामे भवपार ॥ ४ ॥ रतन जडित कलशे करी, न्हवण करो जिन-भूष ॥ पातकपंक पखालतां, प्रगटे आत्मस्वरूप ॥ ५ ॥ द्रव्य भाव दोय पूजाना, कारण कार्य संबंध ॥ भाव स्तव पुष्टि भगी, रचना द्रव्य प्रबंध ॥ ६ ॥ शुभ सिंहासन मांडीने, प्रभु पथरावो भक्त ॥ पंच शब्द वाजिं-शु पूजा करीए व्यक्त ॥ ७ ॥

॥ ढाल पहेली ॥ अने हारे जिनमंदिर रलियामणुं रे ॥ ए देखी ॥
 ॥ अने हारे न्हवण करो जिनराजने रे, ए तो शुद्धालंबन देव ॥
 परमात्म परमेसरू रे, जसु सुर नर सारे सेव ॥ न्ह० ॥ १ ॥ अ० ॥
 मागध तीर्थ प्रभासनां रे, सुरनदी सिंधुनां लेव ॥ वरदाम क्षीर-
 समुद्रनां रे, नीरे न्हवे जेम देव ॥ न्ह० ॥ २ ॥ अ० ॥ तेम भक्ति
 भावे तीर्थोदके रे वासो वास सुवास ॥ औषधिओ पण भली करो
 रे, अनेक सुगंधित खास ॥ न्ह० ॥ ३ ॥ अ० ॥ काल अनादि
 मल ढालवा रे, भालवा आत्मरूप ॥ जलपूजा युक्ते करी रे, पूजो
 श्री जिनभूष ॥ न्ह० ॥ ४ ॥ अ० ॥ विप्रवधू जलपूजायी रे, जेम
 पामी सुख सार ॥ तेम तमे देवाधिदेवने रे, अर्ची लहो भवपार
 ॥ न्ह० ॥ ५ ॥ अथ काव्यं ॥ विमलकेवलदर्शनसंयुतं, सकलजंतु-
 महोदयकारणं ॥ स्वगुणशुद्धिकृते स्तपयाम्यहं, जिनवरं नवरंगमयां
 भसा ॥ १ ॥ मंत्र उँ ह्रीं श्री परम पुरुषाय परमेश्वराय जन्म जरा
 मृत्यु निवारणाय श्रीमते जिनेंद्राय जलं यजामहे स्वाहाः ॥

॥ इति प्रथम जलपूजा समाप्ता ॥ १ ॥

॥ अथ द्वितीय चंदनपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ हवे बीजी चंदन तणी, पूजा करो मनोहार ॥ मिथ्या ताफ
 अनादिनो, ढालो सर्व प्रकार ॥ १ ॥ पुद्गल परिचय करो घणो,
 प्राणी ययो दुर्वास ॥ सुगंध द्रव्य जिनपूजने, करो निज सुद
 सुवास ॥ २ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ मनथी डरणां, परनारीसंग न करणां ॥ एदेशी ॥

॥ भवि जिन पूजो, दुनियामां देव न दूजो ॥ जे अरिहा पूजे,
तस भवनां पातक धूजे ॥ भ० ॥ १ ॥ प्रभुपूजा बहु गुण भरी रे,
कीजे मनने रंग ॥ मन वच काया थिर करी रे, अरचो अरिहा
अंग ॥ भ० ॥ २ ॥ केशर चंदन घसी घणुं रे, मांहे भेली घन-
सार ॥ रत्नकचोली मांहे धरो रे, प्रभुपद चर्चो सार ॥ भ०
॥ ३ ॥ भवदवताप शमाववा रे, तरवा भवजलतीर ॥ आत्मस्व-
रूप नीहालवा रे, रूढो जगगुरु धीर ॥ भ० ॥ ४ ॥ पद जानु
कर अंश शिरे रे, भाल गले वली सार ॥ हृदय उदर प्रभुने सदा
रे, तिलक करो मन प्यार ॥ भ० ॥ ५ ॥ एणी विध जिनपद
पूजना रे, करतां पाप पलाय ॥ जेम जयसुर ने शुभमति रे, पाम्या
अविचल ठाय ॥ भ० ॥ ६ ॥ काव्य ॥ जगदुपाधिचयाद्रहितं हितं,
सहजतत्त्वकृते गुणमंदिरं ॥ विनयदर्शकेशरचंदनै, -रमरुहन्मलहज्जि
नमर्चये ॥ १ ॥ ॐ ह्रीं चंदनं य० इति द्वितीय चंदनपूजा समाप्ता ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीय कुसुमपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ त्रीजी कुसुम तणी हवे, पूजा करो सद्भाव ॥ जेम दुष्कृत
दूरे टल, प्रगटे आत्मस्वभाव ॥ १ ॥ जे जन षट् ऋतु फूलुं, जिन
पूजे त्रण काल ॥ सुर नर शिवसुख संपदा, पामे ते सुरसाल ॥ २ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥ साहेलडीयांनी ॥ देशी ॥

॥ कुसुमपूजा भवि तुमे करो ॥ साहेलडीयां ॥ आणी विविध
प्रकार ॥ गुण बेळडीयां ॥ जाइ जूई केतकी ॥ सा० ॥ दमणो

મહા સાર ॥ ગુ૦ ॥ ૧ ॥ મોઘરો ચંપક માલતી ॥ સા૦ ॥
 પાટલ પત્ર ને વેલ ॥ ગુ૦ ॥ બોલસિરી જામ્બુ ॥ સા૦ ॥ પૂજો
 મનને ગેલ ॥ ગુ૦ ॥ ૨ ॥ નાગ ગુલાવ સેવંતરી ॥ સા૦ ॥
 ચંપેલી મચકુંદ ॥ ગુ૦ ॥ સદા મોહાગણ દાઝદી ॥ સા૦ ॥ વિયંગુ
 પુન્નાગનાં વૃંદ ॥ ગુ૦ ॥ ૩ ॥ વકુલ કોરંટ અંકોલથી ॥ સા૦ ॥
 કેવડો ને સહકાર ॥ ગુ૦ ॥ કુંદાદિક પમુહા ઘમે ॥ સા૦ ॥ પુષ્પ
 તમે વિસ્તાર ॥ ગુ૦ ॥ ૪ ॥ પૂજે જે ભવિ ભાવશું ॥ સા૦ ॥ શ્રી
 જિન કેરા પાય ॥ ગુ૦ ॥ વણિકસુતા લીલાવતી ॥ સા૦ ॥ જિમ
 લહે શિવપુર ઠાય ॥ ગુ૦ ॥ ૫ ॥ કાવ્યં ॥ સુકરુણાસુનૃતાઝ્ઞવમા-
 ર્દવૈઃ, પ્રશમશૌચશમાદિમુમૈર્જનાઃ ॥ પરમપુણ્યપદસ્થિતમર્ચિતં, પરમુ-
 દારમુદારગુણં જિન ॥ ૧ ॥ ઐં હ્રીં પુષ્પં યં ॥ ૨ ॥ ૩ ॥ તૃતીય પુષ્પપૂજા
 સમાપ્તા ॥ ૩ ॥

॥ અથ ચતુર્થ ધૂપ પૂજા પ્રારંભઃ ॥

॥ દોહા ॥

॥ અર્ચા ધૂપ તણી કરો, ચોથી હર્ષ અમંદ ॥ કર્મે ધન દાહન
 મળી, પૂજો શ્રી જિનચંદ ॥ ૧ ॥ સુત્રિધિ ધૂપ સુગંધશું, જે પૂજે
 જિનરાય ॥ સુર નર કિન્નર તે સવિ, પુજે તેહના પાય ॥ ૨ ॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥ સામરી સુરત પર મેરો દિન અટકયો ॥ ૧ ॥

॥ અરિહા આગે ધૂપ કરીને, નરભવ લાહો લીજે રી ॥ અગર
 ચંદન કમ્તૂરી સંયુક્ત, કુંદરૂ માંહે ધરીજે રી ॥ અરિ૦ ॥ ૧ ॥
 ચૂરણ શુદ્ધ દશાંગ અનોપમ, તુરક અંબર ભાવીજે રી ॥ રત્ન જહિત
 ધુપધાગા માંહે, શુભ ઘનસાર ઠવીજે રી ॥ અરિ૦ ॥ ૨ ॥ પશ્ચિ

थइ जिनमंदिर जइने, आशय शुद्ध करीजे री ॥ धुप प्रगट वामांगे
 धरतां, भव भव पाप हरीजे री ॥ अरि० ॥ ३ ॥ समता रस
 सागर गुण आगर, परमात्म जिन पूरा री ॥ चिदानंदवन चिन्मय
 मूरति, झगमग ज्योति सनूरा री ॥ अरि० ॥ ४ ॥ एहवा प्रभुने
 धुप करंतां, अविन्वल सुखडां लहीए री ॥ इह भव परभव सपति
 पामे, जेम विनयंधर कहीए री ॥ अरि० ॥ ५ ॥ काव्यं ॥ अशुभ
 पुद्गलसंचयवारणं, सममुगंधकर तपधूपनं ॥ भगवता मुपुरोहित-
 कर्मणां, जगवतो यवतोऽक्षयसंवदा ॥ १ ॥ उँ ह्री० धुपं ५० इति
 चतुर्थ धुपपूजा समाप्ता ॥ ४ ॥

॥ अथ पंचम दीपकपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ निश्चय धन जे निज नणुं, तरोभाव छे तेह ॥ प्रभुमुख द्रव्य
 दीपक धरी, आविरभाव करैह ॥ १ ॥ अभिनव दीपक ए प्रभु,
 पूजी मागो हेय ॥ अज्ञान तिमिर जे अनादिनुं, टालो देवाधिदेव ॥ २ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥ शुभखडानी देशी ॥

॥ भावदीपक प्रभु आगले, द्रव्यदीपक उत्साहे ॥ जिनेसर
 पूजीए ॥ प्रगट करी परमात्मा, रूप भावो मन मांहे ॥ जि० ॥ १ ॥
 धूम कषाय न जेहमां, न छीपे पतंगने हेज ॥ जि० ॥ चरण चित्रा-
 मण नवि चले. सर्व तेजनुं तेज ॥ जि० ॥ २ ॥ अधन करे जे
 आधारने, समीर तणे नहीं गम्य ॥ जि० ॥ चंचल भाव
 जे नवि लहे, नित्य रहे बली रम्य ॥ जि० ॥ ३ ॥ तैल प्रक्षेप
 जिहां नहीं, शुद्ध दशा नहीं दाह ॥ जि० ॥ अपर दीपक ए अर-

चतां, प्रगटे प्रश्नम प्रवाह ॥ जि० ॥ ४ ॥ जेम जिनमती ने धन-
सिरि, दीप पूजनथी दीय ॥ जि० ॥ अमरगति सुख अनुभवी,
शिवपुर पोहोति सोय ॥ जि० ॥ ५ ॥ काव्य ॥ बहुलमोहतमिस्र
निवारकं, स्वपरवस्तुविकासनमात्मनः ॥ विमलबोधमुदीपकमादधे,
शुवनपावनपरगताग्रतः ॥ १ ॥ उँ ह्रीं दीपं य० इति पंचम दीपक
पूजा समाप्ता ॥ ५ ॥

॥ अथ षष्ठाक्षतपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ समकितने अजुआलवा, उत्तम एह उपाय ॥ पुजाथी तुमे
मोछजो, मन बंछित सुख थाय ॥ १ ॥ अक्षत शुद्ध अखंडशु, जे
पूजे जिनचंद्र ॥ लहे अखंडित तेह नर, अक्षय सुख आणंद ॥ २ ॥
॥ ढाल छठी ॥ धर्मजिणंद दयालजी, धर्म तणो दाता ॥ ए देशी ॥

अक्षतपूजा भवि कीजे जी, अक्षत फल दाता ॥ शालि गोधुम
पण लीजे जी ॥ अ० ॥ प्रभु सन्मुख स्वस्तिक कीजे जी ॥ अ० ॥ मु-
क्ताफल विचमे दीजेजी ॥ अ० ॥ १ ॥ एहवा उज्ज्वल अक्षतवासी
जी ॥ अ० ॥ शुभ तंदुल वासे उल्लासी जी ॥ अ० ॥ चूरक
चउगति चित्त चोखे जी ॥ अ० ॥ पुरी अक्षय सुख लहो जोखे
जी ॥ अ० ॥ २ ॥ पुनरावर्त्त हरवा हाथे जी ॥ अ० ॥ नंदावर्त्त
करो रंग साथे जी ॥ अ० ॥ कर जोडो जिनमुख रहीने जी ॥
॥ अ० ॥ एम आखो शिव दीयो वहीने जी ॥ अ० ॥ ३ ॥ जग-
नायक जगगुरु जेता जी ॥ अ० ॥ जगबंधु अमल विभु नेता जी ॥
॥ अ० ॥ ब्रह्मा ईश्वर वडभागी जी ॥ अ० ॥ योगीश्वर विदित
वैरागी ॥ अ० ॥ ४ ॥ एहवा देवाधिदेवने पुजे जी ॥

। अ० भवभवनां पातक धूत्रे जी ॥ अ० ॥ जेम कीरयुगल भव-
 ार जी ॥ अ० ॥ लहे अक्षत पूज प्रकार जी ॥ अ० ॥ ५ ॥
 काव्यं ॥ सकलमंगलसंभवकारणं, परममक्षतभावकृते जिनं ॥ सुप-
 रेणाममयैरहमक्षतैः, परमया रमया युतमर्चये ॥ उं ह्रीं अक्षतं य०
 इति षष्ठाक्षतपूजा समाप्ता ॥ ६ ॥

॥ अथ सप्तम फलपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ श्रीकार उत्तम वृक्षनां, फल लेइ नर नार ॥ जिनवर आगे
 जे धरे, सफलो तस अवतार ॥ १ ॥ फलपूजानां फल थकी, कोटि
 होय कल्याण ॥ अमर बधू उलट धरी, तस धरे चित्तमां ध्याना ॥ २ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ बिंदलीनी देशी ॥

॥ फलपूजा करो फलकामी, अभिनव प्रभु पुण्ये पामी हो ॥
 माणी जिन पूजो ॥ श्रीफल अखोड बदाम, सीताफल दाडिम नाम
 हो ॥ प्रा० ॥ १ ॥ जमरुख तरबुज केलां, निमजां कोहलां करो
 भेलां हो ॥ प्रा० ॥ पीस्तां फनस नारंग, पूंगी चूअफल घणुं चंग
 हो ॥ प्रा० ॥ २ ॥ खरबूज द्राव अंजोर, अन्नास रायग जंबीर
 हो ॥ प्रा० ॥ मिष्ट लींबुने अंगुर, शिंगोडां टेटी बीजपूर हो.
 ॥ प्रा० ॥ ३ ॥ एम जे जे विषय लहंत, ते ते जिनभुवने होयंत
 हो ॥ प्रा० ॥ अनुपम थाल विशाल, तेहमां भरीने सुरसाल हो ॥
 ॥ प्रा० ॥ ४ ॥ फलपूजा करे जे भावे, ते शिवरमणी सुख पावै
 हो ॥ प्रा० ॥ दुर्गता नारी जेम, लहे कीरयुगल बली तेम हो ॥
 ॥ प्रा० ॥ ५ ॥ काव्यं ॥ अमलशान्तिरसैकनिधिं शुचिं, गुणफलै-

मलदोषहर्हरं ॥ परमशुद्धिफलाय यजे जिनं, परहितं रहितं परभा-
वनः ॥ १ ॥ उँ ह्रीं फलं य० इति सप्तम फलपूजा समाप्ता ॥ ७ ॥
॥ अथाष्टम नैवेद्यपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ भवद्वय दहन निवारवा, जलद्वयटा सम जेह ॥ जिनपूजा
युगते करी, त्रिविधे कीजे तेह ॥ १ ॥ पूजा कुणतिनी अर्गला, पुण्य
सरोवर पाल ॥ शिवगतिनी साहेलडी, आपे मंगलमाल ॥ २ ॥
शुभ नैवेद्य शुभ भावशुं, जिन आगे धरे जेह ॥ सुर नर शिवपद
सुख लहे, हलोय पुरुष परे तेह ॥ ३ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ श्रावण मासे स्वाप्ती, मेहेली चाल्या रे ॥

॥ ए देशी ॥

॥ हवे नैवेद्य रसाल, प्रभुजी आगे रे ॥ धरतां भवि सुखकार,
प्रभुता जागे रे ॥ कंचन जडित उदार, थालमां लावो रे ॥ तार
तार मुज तार, भावना भावोरे ॥ १ ॥ लायसी सेव कंसार, लाडु
ताजा रे ॥ मनोहर मोतीचूर, खुरमां खाजां रे ॥ वरफी पेंडा खीर,
घेवर घारी रे ॥ साटा सांकली सार, पूरी खारी रे ॥ २ ॥ कस-
मसीया कूलेर, सकर पारा रे ॥ लाखणसाइ रसाल, धरो मनोहारा
रे ॥ मोतैया कलिसार, आगे धरीए रे ॥ भव भव संचिन पाप,
क्षणमां हरीए रे ॥ ३ ॥ मुरकी मेघुर दहीयरां, बरसोलां रे ॥
प्रापड पूरी स्वाम, दोटां घोलां रे ॥ गुंदवडां ने रेवडी, मन भावे
रे ॥ फेगी जलेवी मांहे, सरस सोहावे रे ॥ ४ ॥ शालि दाल ने
सालणां, मनरंगे रे ॥ विविध जाति पकवान, दोवो चंगे रे ॥ ताल

कंसाल मृदंग, वीणा वाजे रे ॥ भैरी नफेरी चंग, मधुर ध्वनि गाजे
 रे ॥ ५ ॥ सोल सजी शणगार, गोरी गावे रे ॥ देतां अढलक
 दान, जिनघर आवे रे ॥ एणीपरै अष्ट प्रकार, पूजा
 करशे रे ॥ नृप हरिचंद्र परे तेह, भवजल तरशे रे ॥ ६ ॥
 काव्यं ॥ सकलचेतनजीवितदायिनी, विमलभक्तिविशुद्धिमन्विता ॥
 भगवतः स्तुतिसारसुखासिका, श्रमद्वारा महारास्तु विभोः पुरः ॥
 उँ ह्रीं नैवेद्यं य० स्वाहाः ॥ इत्यष्टमनैवेद्यपूजा समाप्ता ॥ ८ ॥

॥ ढाल नम्री ॥ नमो भवि भावशुं ए ॥ ए देशी ॥

॥ अष्टप्रकारी चित भावीए ए, आणी हर्ष अपार ॥ भविजन
 सेवीए ए ॥ अष्ट महासिद्धि संपजे ए, अडबुद्धि दानार ॥ भवि०
 ॥ १ ॥ अडदिठि पण पामीए ए, पूजथी भवि श्रीकार ॥ भ० ॥
 अनुक्रमे अष्ट करम हणी ए, पंचमी गति लहो सार ॥ भ० ॥ २ ॥
 शा न्हानासुत सुंदरु ए, विनयादिक गुणवंत ॥ भ० ॥ शाह जीव-
 णना कहेणथी ए, कीयो अभ्यास ए संत ॥ भ० ॥ ३ ॥ सकल
 पंडित शिरसेहरो ए, श्रीविनीतविजय गुरुराय ॥ भ० ॥ तास चर-
 णसेवा थकी ए, देवनां वंछित थाय ॥ भ० ॥ ४ ॥ शशी नयन
 गज विधु वरु ए, (१४२१) नाम संवत्सर जाण ॥ भ० ॥ तृतीया
 सित आशो तणी ए, शुक्रवार प्रमाण ॥ भ० ॥ ५ ॥ पादरा नगर
 विराजता ए, श्रीसंभव सुखकार ॥ भ० ॥ तास पसायथी ए रची
 ए, पूजा अष्ट प्रकार ॥ भ० ॥ ६ ॥

॥ कलश ॥

॥ इह जगत्स्वामी मोहवामी, मोक्षगामी सुखकरु ॥ प्रभु

जिनराजनी भक्तिने मिषे थती आशावनाओ.
लेखक कुंवरजी आणंदजी-भावनगर.

આ બાબત વહુ વિચાર કરવા લાયક છે. ઉત્તમ અને ભવ્યમીર પ્રાણીઓ એનાથી ઘણાજ ડરતા રહે છે. પરંતુ કાંઈક તો દિર્ઘ વિચાર નહીં કરવાથી, કાંઈક ઉપેક્ષા ભાવ રાખવાથી, કાંઈક બોધની મંદતાથી અને કાંઈક તેના વિચારને જાગૃત કરનારની સ્વામી હોવાથી ભક્તિ કરવાની ઇચ્છા છતાં પણ જિનપૂજાદિ ધર્મક્રિયા કરતાં પ્રાણી જિનેશ્વરની આજ્ઞાભંગ રૂપ તેમજ અન્ય પ્રકારની આશાતનાઓ કરે છે. તે આ નીચે યથામતિ બતાવવામાં આવી છે. બુદ્ધિમાનો તેની ઉપર વિચાર ચલાવી જેટલી હક્કીકત યોગ્ય લાગે તેટલીનો સત્ત્વર સ્વીકાર કરશે એવી આશા છે.

૧. પ્રથમ તો શ્રાવકને સ્નાન દરરોજ કરવાનું માત્ર જિનપૂજા નિમિત્તજ કહેલું છે. તે સિવાય દરરોજ સ્નાનનો નિષેધ છે. જિન-પુજા નિમિત્તે ન્હાવું તે પણ પરિમિત (માપેલા) જઢ્ઢથો અને જ્યાં

અન્ય લીલફુલની કે ત્રસ જીવોની વિરાધના ન થાય તેવી રીતે જયળાથી ન્હાવું જોઈએ, તેને બદલે ઈથી રીતે એવે ઠેકાળે બ્હોળે ભાગે મુંબઈ જેવા મોટા શહેરમાં તેમજ અન્યત્ર પણ ન્હાવામાં આવે છે છે કે જ્યાં જયળા બીલકુલ પળાતી નથી. પાણીનું પરિમાણ રાખવામાં આવતું નથી અને અનંતા અનંતકાય જીવો (લીલ ફુલ)નો વિરાધના થાય છે, તેમજ ત્રસ જીવોની પણ વિરાધના થાય છે. આમ થવાથી ત્રિનેશ્વરની આજ્ઞાનો પ્રારંભમાં જ ભંગ થાય છે. તે એક પ્રકારની આશાતનાજ છે.

૨. ન્હાઈને પછી પહેરવાની ધાવણી અને ત્યાર પછી પહેરવાનાં લુગડાં એવાં મેઝાં, કે ગંદાં અને ગંધાતા તેમજ ફાટેલાં પણ હોય છે કે જેને માટે સારો સ્થિતિવાળાએ તદ્દન શરમાવા જેવું છે એક વર્ષે પણ એક જોડ લુગડાં જોતાં નથી, તેટલાં જો પોતે રાખે તો સામાન્ય સ્થિતિવાળાને પણ બાધ આવે તેવું નથી, છતાં માત્ર કોઈકજ રાખે છે, જે રાખે છે તેપણ સ્વચ્છ રાખવાની ચિવટ ધરાવતા નથી, ઈથી શરીરને નુકશાન થાય છે, ઇટલુંજ નહીં પણ પરમાત્માનો અનાદર દેખાય છે અને તેની ભક્તિમાં સ્વામી દેખાય છે. આ આશાતનાજ છે.

૩. ત્રિનેશ્વરની દ્રવ્યપૂજાના પ્રારંભમાં જલપૂજા કરવામાં આવે છે. તે બે ઘડી લગભગ દિવસ ચઢ્યો હોય, સૂર્યનો પ્રકાશ આવતો હોય, જીવજંતુ રાત્રિના ભરાયલા આઘાસાહા થઈ ગયા હોય, છતાં જે રહેલા હોય તે જોઈ શકાય તેમ હોય અથવા તેનું મોરપીંછીવડે નિવારણ થઈ શકે તેમ હોય ત્યારે તો જલપૂજા કરવી યોગ્ય છે.

પરંતુ કેટલેક સ્થાનકે અને કેટલીક વસ્તે એટલી બધી વહેલી અને પૂર્વોક્ત પ્રકારની જયળા જાલવ્યા સિવાય જલપૂજા (પ્રભાલન) કરવામાં આવે છે કે જેમાં જીવદયા જલવાતી નથી અને તોર્થકરની આજ્ઞાનો ભંગ થાય છે, આ પળ એક પ્રકારની આજ્ઞાનનાજ છે અદ્ય પ્રકારી પૂજા કરવાનો મુખ્ય કાલજ બીજો પ્રહર કહેલો છે તે સ્વાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

૪. જિનર્ચિવની પશ્વાલ કરવામાં ગતદિવસનું કેશર પુષ્પાદિક હોય તે દૂર કરવાનો પ્રથમ હેતુ છે. તેમાં પુષ્પો કે જે સુવાસિત હોવાથી તેમાં અનેક ત્રસ જીવોની સ્થિતિ હોવાનો સભવ છે તેને પ્રથમથી લઈને દૂર ન નાંચતાં તેને જલની અંદરજ મૂકી દેવામાં આવે છે કે જેથી તેની અંદર રહેલા ત્રસજીવોનો વિનાશ થાય છે. પ્રથમ કે પછી કોઈપણ વસ્તે એક પળ ફુલ ન્હવળના જલમાં પડવુંજ ન જોઈએ. આ વાત સ્વાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે.

૫. જિનર્ચિવ ઉપરના આગલા દિવસના કેશરને વાસીકેશર કહેવામાં આવે છે. તે દૂર કરવા માટે લુગડાંનાં ખીનાં પોતાંથી કામ લેવાની જરૂર છે. તેને વદલે વાઝાકુંચીથી એવી રીતે પશ્વાલ કરવામાં આવે છે કે જાણે સોની દાગીના ધોતો હોય. આમાં પળ સોનીની દાગીના ધોવાની વાઝાકુંચી તો વાઝની હોવાથી સુકોમલ હોય છે અને આ વાઝાકુંચીઓ તો સુગંધી વાઝાની હોવાથી અતિ કર્કશ હોય છે તેમાં કોઈ પ્રકારનો હજુ સુધો સુધારો થયોજ નથી. એવી વાઝાકુંચીવડે પ્રશુના આસા શરીરને ઘસડવું એ એક પ્રકારની મહાન્ આજ્ઞાતના છે. તેથી ચનતા સુધી બીલકુલ વાઝા-

કુંચી ન વાપરવી. કદાપિ જિનબિંબના કોઈ અંગમાં સ્વાદા પડેલા હોય અને કેશર ભરાઈ રહેતું હોય તો ત્યાંજ માત્ર પોચા દાથે વાઝાકુંચીનો સહજ માત્ર ઉપયોગ કરવો જોઈએ, વાઝાકુંચીનો સતત ને સતત ઉપયોગ કરવાથી કેશલો ધસારો જિનબિંબને લાગે છે તે તેમના શરીરના અમુક સ્થાનો, પલાંઠી ઉપરના લેસો તેમજ ધાતુના બિંબના મુખ નાસિકાદિ અને સિદ્ધચક્રના અંગોપાંગાદિ જોવાથી પ્રત્યક્ષ જણાઈ આવે તેમ છે. વાઝાકુંચી બીલકુલ વાપરવામાં ન આવે અને કદી સુખે સ્વોચરે કોઈ જગ્યાએ કેશર ભરાઈ રહે તો તેથી એવી આશાતના નથી થતી કે જેવી આશાતના વાઝાકુંચીએ કરવામાં આવે છે. વઢી કેશર કરતાં વધારે કાઢજી તો પાણી ન ભરાઈ રહે તેને માટે રાખવાની છે કે જેથી લીલ ફુલ થવાનો ને મેલ વાઝી જવાનો સંભવ છે. ત્યાં તો અંગલુહણાં કરતાં પટલી ઉતાવળ કરવામાં આવે છે કે સુખાસ્વોચરાની સંભાળ પળ લેવામાં આવતી નથી અને દ્રષ્ટિનો ઉપયોગ પણ કરવામાં આવતો નથી. તેથી તેનો ઉપયોગ વધારે કરવો અને વાઝાકુંચીનો ઉપયોગ બહુજ અલ્પકવિતજ કરવો. જેઓ આ વાતની ઉપેક્ષા કરે છે તેઓ મોટી લોકોથી થતી આશાતનાના ભાગીદાર છે એ વાત ખૂલી જવી નહીં. આ વાતની વધારે સ્વાત્રી કરવી હોય તો એક વચ્ચે એવી વાઝાકુંચીનો પોતાના શરીર ઉપર આવે શરીરે ઉપયોગ કરાવી જાવો. જેથી આ હકીકતની સ્વાત્રી થશે અને વાઝાકુંચી ઉપયોગ કરતાં અધિકરણની ગરજ વધારે સારી થકે છે એ વાત સમજવામાં આવશે.

૬. પસ્થાલ કરી રહ્યા પછી અંગલુહણા કરવામાં આવે છે તે

કેટલેક સ્થાનકે તો ઉત્તમ સ્વચ્છ, સુંદાળા, ઉજ્જ્વલ રાસવામાં આવે છે, પરંતુ કેટલાક ગામો ને શહેરોમાં તો ફાટેલાં, મેલાં, વરસટ અને ઘણાજ ટૂંકા (નાના) રાસવામાં આવે છે કે જે પ્રભુની ભક્તિને બદલે આશાતનાની ગરજ સારે છે. દરેક સારી સ્થિતિવાળા બંધુઓ પોતે વાપરે તેવા ઉજ્જ્વલ વસ્ત્રમાંથી દરવર્ષે બે અંગલુહણા દેરાસરે મૂકતા હોય તો આવો વસ્ત્ર ન આવે, તેમજ દેરાસરના વહીવટ કરનારાઓ એ વાતમાં સારાં વસ્ત્ર લાવવાની ઉદારતા વાપરે, અમૂક માસે જરૂર બદલાવે અને દરરોજ થોડેને બરાબર સ્વચ્છ કરવામાં આવે છે કે નહીં તેની સંભાળ રાખે તો આ અવિવેક અથવા અનાદરરૂપ આશાતના થાય નહિ. બની શકે ત્યાં સુધી તો ઁંચા મલમલનાજ અંગલુહણા જોડે. તેમાં પ્રથમ કરવા માટે કદી જગન્નાથીના કે તેવાં બીજા સારાં રાસવામાં આવે તો અડચણ નથી.

૭. અંગલુહણા કરી રહ્યા પછી ચંદન પૂજા કરવામાં આવે છે. તેમાં કેશર ચાલીશ રૂપિય રતલ વાપરવામાં આવે છે, અને ચંદન-સુખડ કે જેની સ્વાસ પૂજા છે તે તદન હલકી-સુગંધ વિનાની સામાન્ય કાષ્ટ જેવીજ વાપરવામાં આવે છે. આ વાતન સ્વાસ ધ્યાન સેવવામાં આવે છે. સુખડ જેમ વને તેમ ઁંચો કિંમતની મંગાવવી અને તેથી સ્વર્ચમાં વધારો થતો હોય તો તેટલો સ્વર્ચ કેશર સ્વાતે કમી કરવો. બહુ લાલ કેશર ચઢાવવું તે તો બીજી રીતે પણ ઠીક નથી. કારણ કે ઘણા વિંવોને તેથી ઢાઘા પડી જાય છે અથવા છીદ્ર કે સ્વાઢા પડી જાય છે. અત્તર વાપરવાના સંબંધમાં પણ આ હકીકત ધ્યાનમાં રાસવાની છે. જે વિંવને તે અનુકૂલ આવતું ન હોય ત્યાં બીલકુલ વાપરવાની જરૂર નથી.

૮. હવે પુષ્પ પૂજાનો વારો આવે છે. પુષ્પ બે પ્રકારે ચઢાવવામાં આવે છે. છુટાં અને હાર. પુષ્પ પ્રથમ તો સુગંધી, પાંદડી સ્વર્ગી વિનાના, અને સુશોભિત હોવા જોઈએ. અને તે યોગ્ય રીતે લાવેલા હોવા જોઈએ જેઓ અઢચળના(ઋતુના)દિવસો પળ પાઠતી ન હોય તેવી માઢળ કે અન્ય સ્ત્રીઓ લાવે તે તો તદન ચઢાવવાને જ લાયક નથી. તે સિવાય પુરુષ પળ વિવેક પૂર્વક લાવ્યો હોય તે ફુલો લેવા. દરેક ફુલ દષ્ટિએ જોવું, સ્વંસ્વેરવું અને પછી તેને આનંદ ઉપજે તેટલું અલ્પ જઢ ફુવારાની જેમ તેનાપર છાંટવું. પુષ્પને સતત ધોવાની જરૂર જ નથી. તેથી તેની વિરાધના થાય છે એટલું જ નહીં પળ તેની અંદર ભરાઈ રહેલા આપણી દષ્ટિએ નહીં પડેલા અને સ્વંસ્વેરવાથી નહીં સ્વરી પડેલા ત્રસ જીવોની પળ વિરાધના થાય છે. વઢી તે જાતે જ પવિત્ર છે તેને પાણીવડે પવિત્ર કરવાની જરૂર નથી. આવાં છુટાં પુષ્પો વિવેકપૂર્વક-શોભનિઠ લાગે તેવી રીતે જિનર્ચિત્ર ઉપર ચઢાવવા જોઈએ. તેની અંદર જે અવિવેક કરવામાં આવે તે આશાતના છે, પુષ્પના હારના સંબંધમાં તો સ્વાસ વિચારવાનું છે. પુષ્પને સોયવડે ઘોંચીને બનાવેલાં હાર તો બીલકુલ ચઢાવવા લાયક નથી. તેમાં તો પ્રત્યક્ષ આશાતના છે. જિનાજ્ઞાનો ભંગ છે, જીવોની વિરાધના છે, અને દયાલુ ગણાતા શ્રાવક ભાઈઓને ન છાજે તેવી પ્રવૃત્તિ છે. મોઢા મક્તિવાન ઘળા ભાઈઓના હૃદયમાં આ વાત હજુ બરાબર ઉતરતી નથી અને સિદ્ધાચઢાદિ તીર્થે આ વાત હૃદ ઉપરાંત વધારી દીધી છે, પરંતુ તે તદન અયોગ્ય છે. શ્રાદ્ધવિધિ વિગેરે અનેક ગ્રંથોમાં પુષ્પ ચાર પ્રકારે ચઢાવવાના કહ્યા છે. તેમાં પ્રત્યક્ષ રીતે ફુલ ગુંથીને

હાર બનાવવાનું કહેલું છે. આ બાબત જેટલા આધારમાં જાણવા ઇચ્છા હોય તેટલા વ્રતાવી શકાય તેમ છે. પરંતુ આ ભક્તિના નામે થતી આશાતના તો તદન અટકાવવાની આવશ્યકતા છે. આશા છે કે સુજ્ઞ જૈન વંધુઓ આ હકીકતપર સ્વાસ્થ્ય લક્ષ આપશે અને તે સત્વર દૂર રહેશે.

૯. પુષ્પ પૂજા પછી ધુપ, દીપ પૂજા કરવામાં આવે છે. આ અગ્રપૂજા કહેવાય છે. અગ્રપૂજાઓ વાસ્તવિક રીતે ગર્ભગૃહ (ગભારા) ની વહારથીજ કરવા યોગ્ય છે, છતાં તે ગભારાની અંદર રહીને કરવામાં આવે છે, એટલુંજ નહીં પણ ધુપ તો પ્રભુના મુખ મુધી લઈ જવામાં આવે છે. અજ્ઞાન પૂજા કરનારાઓ અગરવાટનો કટકો ધુપ-ધાળામાં મૂક્યા સિવાય ઊંઘાડીઆની દેમ હાથમાં લઈને પ્રભુના મુખ મુધી લઈ જાય છે, અને તેની રાશ્વ તેમજ તળાવા પ્રભુના શરીરપર પડે છે. આ અજ્ઞાનતા દૂર કરવાની સ્વાસ્થ્ય આવશ્યકતા છે. તેમાં ભક્તિ કરતાં આશાતના થાય છે. દેરાસરની ભીંત ઉપર કોલસાવડે પોતાનું નામ લખનારા અજ્ઞાન માણસો જેટલું નુકશાન કરે છે તેટલું વલકે તેથી વધારા પડતું નુકશાન ગભારાના તમામ ભાગને અંદર ધુપ દીપ કરવાવડે શ્યામ કરી મૂકીને તેવા અજ્ઞાની માણસો કરે છે. આ બાબત સ્વાસ્થ્ય લક્ષ આપવા લાયક છે. (ધુપધાળું હોય તો તેના વડેજ ધુપ કરવો યોગ્ય છે.)

૧૦. દીપ પૂજા કરનારા દેરાસરની અંદરનું દેરામરના દ્રવ્યથી લાવેલું ઘી તૈયાર જોડને-તેમજ તેનો કરેલો દીપક તૈયાર જોડને પોતે પણ દીવો ઉતારવા મંડી પડે છે. પરંતુ અગરવાટ સાધારણ

સ્વાતાની હોય છે. તેવું આ ઘટ નથી એ વાત ધ્યાનમાં રાખવા યોગ્ય છે. વિશુદ્ધિના સ્વપી-ગ્રાન્થકો પોતાના ઘરનું ઘી રાખીને તેનો દીપક કરી પોતે ઉનારે છે. દેરાસરના સુરની વાટ પળ વાપરના નથી.

૧૧. ત્યારબાદ પ્રભુની સન્મુખ ગમ્ભીરની વડાર વેસીને અક્ષત, ફલ ને નૈવેદ્ય-આ વ્રણ પૂજા એક સાથે કરવામાં આવે છે. તેમાં જે પ્રકારના વિવેકની અપેક્ષા છે તે ભૂલી જવામાં આવે છે. મોઢે બોલે છે કે-‘ અક્ષત શુદ્ધ અસ્વંડ-શું, જે પૂજે જિનરાય ’ પરંતુ પોતે જેનો સ્વસ્તિક કરે છે તે અક્ષત કેવા છે તે ઉપર ધ્યાન આવતા નથી. કેટલીક વસ્તુ ચોંચાની અંદર ધનેડીયાં અને વાંચાં પળ દેખાય છે કે જેની ધિરાધના થાય છે. ફલ પળ સાધારણ અને નૈવેદ્યને સ્થાને સાકરનો કઠડો કે સાકરદાઢીઆ જેવી સાધારણ વસ્તુ ચઢાવે છે. નિરંતરને માટે તો ગમે તેમ હો પણ પર્વ દિવસે અથવા પોતાને ત્યાં લગાદિ પ્રાંગે પુષ્કલ મીઠાઈ હોય ત્યારે તેમજ મેમાન પ્રાદુષ્ણા માટે પુષ્કલ મીઠાઈ લાવ્યા હોય કે કરાવેલ હોય ત્યારે પણ જિનેશ્વરની ભક્તિનું સ્મરણ થતું નથી. અને તે તે ઉત્તમ વસ્તુઓ પ્રભુ પાસે ધરવામાં આવતી નથી. ફલ પળ ઉત્તમ જાતિના ધરવામાં આવતા નથી. આ જિનપૂજા પ્રત્યેનો અલ્પાદર સૂચવે છે.

૧૨. દ્રવ્યપૂજા કર્યા પછી ભાવપૂજાનો અવસર પ્રાપ્ત થાય છે. દ્રવ્યપૂજામાં પુષ્કલ વસ્તુ ગાલનાર પણ ભાવપૂજામાં વહુ મંદ આદરવાલા દેવાય છે. દ્રવ્યપૂજા કરતાં ભાવપૂજાનું ફલ અનંતગુણું કહેલું છે, છતાં તેના પ્રત્યે અલ્પાદરનું કારણ માત્ર સમ્યગ્ ભાવની સ્વામી છે તેજ છે. દિનપરદિન ભાવપૂજામાં વધારે વધારે આદર કરવાની જરૂર છે, એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી.

૧૩. પ્રસંગે અંગી વિગેરેના સંબંધમાં થતી આશાતના જણાવવા યોગ્ય છે. આંગોને પ્રસંગે પુષ્કલ દીવાઓ કરવામાં આવે છે કે જેની गरमी આપણને પળ અસહ્ય લાગે છે. વઢી ચોમાસાના દિવસોમાં જીવવિરાધના પળ ઘણી થાય છે. કેટલીક વસ્ત તો ઉઘાડા દીવા ગ્લાસ વિગેરેમાં મૂકવામાં આવે છે, તેમાં પળ પુષ્કલ વિરાધના થાય છે. આમ થવાથી ભક્તિને વદલે આશાતના થાય છે. જયળા વિના કરળી ફલદાયક થતી નથી.

૧૪. મહોત્સવાદિ પ્રસંગે વરઘોડાઓ કાઢવામાં આવે છે. તેમાં જે જિનવિંધનું અત્યંત સન્માન જલ્લવાવું જોઈએ તે જાલ્લવવામાં આવતું નથી. તેથી ભક્તિ થતી નથી પણ આશાતના થાય છે આ પૂર્વે નીકલતી રથયાત્રાનું અનુકરણ છે. તો તે રથયાત્રા કેવી રીતે નીકલતી હતી તેના શાસ્ત્રોક્ત વર્ણન વાંચી જોવા, જેથી આપણે કેટલો અલ્પાદર કરીએ છીએ તેની સ્વર પડશે.

૧૫. જિનમંદિરની અંદર વેશીને કેટલેક સ્થાને ઈશી ચિકથાઓ અને નિંદાઓ કરવામાં આવે છે કે જે સુઙ્ગ સાંભળનારને અત્યંત કર્ણકટુ લાગે છે. આ તો પ્રત્યક્ષ આશાતનાજ છે. દેરાસરની અંદર માત્ર ધર્મચર્ચા કરવી હોય, નવકારાદિનો જાપ કરવો હોય, વિધિ યુક્ત દેવવંદન કરવું હોય, પૂજા મળાવવી હોય ઇત્યાદિ પ્રશસ્ત હેતુ હોય તોજ વધારે વસ્ત વેસવું. નહીં તો ત્યાં વધારે વસ્ત વેસવાથી ઔદારિક દેહે વીજી પણ આશાતના થવાનો સંભવ છે

૧૬. પૂજા મળાવવા માટે ઘળા બંધુઓ પોતાના વસ્તનો ભોગ આપે છે, પરંતુ તેમાં પ્રથમ તો ઉઘાડે મોઢે બોલવાથી પૂજાની ચોપડી

ઉપર તેમજ દેરાસરમાં થુંક ઉઢવાથી અને મુઠ્ઠાની દુર્ગંધ વિસ્તરવાથી આશાતના થાય છે. દેરાસરની અંદર પ્રવેશ કરવાથી માંડીને નીકળે ત્યાંસુધી ઉઘાડે મુઠ્ઠા બોલવાનો નિષેધ છે. અષ્ટપુટ મુઠ્ઠાકોશ અને ઉત્તરાસનનો છેડો તેજ ઉપયોગ માટે છે. આ વાવતનો ઉપયોગ તદન રાખવામાં આવતો નથી. ઉપરાંત પોતે શું વોલે છે તેની અર્થ વિચારના કરવામાં આવતી નથી, તેથી માત્ર પોષ્ટપાઠ જેવું ઘણે અંશે થાય છે. પૂજા મળાવવાનું ફળ પરમાત્માના ગુણાનુવાદ વિગેરેથી થતી ભાવ પૂજાનું જે ફળ છે તેજ છે, તેની પ્રાપ્તિ અર્થ વિચારના વિના થઈ શકતી નથી.

૧૭. પૂજા મળાવવામાં તેમજ ચૈત્યવંદનાદિ કરવામાં અર્થના અજ્ઞાન માણસો ઇટલું વધું અશુદ્ધ વોલે છે કે કેટલીક વખત પરમાત્માની સ્તુતિને વદલે નિંદાવાચક શબ્દોનો ઉચ્ચાર થાય છે. કયું સ્તવન, ક્યારે, અને કયે સ્થાનકે વોલવું તેની વિચારના તો અર્થ-શૂન્ય મનુષ્ય ક્યાંથીજ કરી શકે ? તેથી પૂજા અને સ્તવનાદિકના અર્થની વિચારના કરવા માટે તેના અર્થ સમજવાનો સ્વપ્ન કરવો અને શુદ્ધ શબ્દોચ્ચાર કરવા સાથે અર્થની વિચારના કરવી, જેથી આશા-તના અટકશે અને ભક્તિનું ફળ પ્રાપ્ત થશે.

૧૮. આ પ્રસંગે જિનપુજાના ઉપગરણો સંબંધી પણ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે. દરેક ઉપગરણ સ્વચ્છ રહેવું જોઈએ. કઢશ સીધા નાઢવાવાઢાજ વાપરવા જોઈએ કે જેમાં પાણીની અસર ન રહે, અને જીવજંતુ ઉત્પન્ન ન થાય. તે અંદરથી ને નાઢવામાંથી લુઢાઈને દર-

રોજ સાફ થવા જોઈએ. આમાં જેટલો પ્રમાદ થાય તેટલી જીવન-
રાધના અને આશાતના છે. એટલું ધ્યાનમાં રાખવું.

આ લેખ આટલેથીજ વંધ કરવામાં આવે છે. આની અંદર શ્વાસ
મુખ્ય મુખ્ય વાવતોજ વતાવવામાં આવી છે. તે સિવાય બીજી નાની
મોટી અનેક વાવતો એવી છે કે જેમાં વેચારશૂન્ય મનુષ્યો ઘણી
ભૂલ કરે છે. પરંતુ કેટલીક ભૂલ અજ્ઞાનતાને યોગે માફ થઈ શકે
તેવી હોય છે. અને કેટલીક માફ થઈ શકે તેવી હોતી નથી. તેથી
ભક્તિ કરવા જતાં ઊલટી આશાતના કરીને લાભને વદલે નુકશાન
ન મેળવાય તેટલા માટે આ લેખ લખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો
છે. જિજ્ઞાસુ જનો તેને સાર્થક કરશે એવી આશા છે.

જિનરાજ ભક્તિ.

લેખક:-કુંવરજી આણંદજી-ભાવનગર.

જ્યારે ‘ભક્તિને મિથે થતી આશાતનાઓ’ નો લેખ લખવામાં
આવ્યો ત્યારે કેટલાએક વંધુઓ તરફથી એવી માગણી થઈ હતી કે
એ લેખની સાથે-તેની પુછીમાં ભક્તિ કેવી રીતે કરવી તે સંબંધી
લેખની પણ આવશ્યકતા છે. કારણ કે કેટલાએક સુજ્ઞ વંધુઓ તો

સદરહુ લેખ ઉપરથીજ ભક્તિનો પ્રકાર સમજી શકે છે, પણ કેટલાએક સરલ જીવો માટે સ્પષ્ટપણે ભક્તિનુંજ પ્રતિપાદન કરનાર લેખની આવશ્યકતા છે. આવી માગણી ઉપરથી આ લેખ લખવાની પ્રવૃત્તિ થઈ છે.

તીર્થંકર મહારાજા આપણા પરમ ઉપકારી છે, આપણને મોક્ષનો શુદ્ધ માર્ગ બતાવનારા છે અને સર્વ દોષ વિમુક્ત હોવા સાથે સર્વ ગુણસંયુક્ત છે. એવા પરમાત્માની ભક્તિ વંદન, નમન, પૂજન અને સ્તવનાદિવડે થાય છે. તેમ કરવાનો પ્રથમ હેતુ એ છે કે ઉપકારીનો ઉપકાર માનવો એ કૃતજ્ઞતા છે. ઉપકાર માન્યો ત્યારેજ કહી શકાય કે યથાશક્તિ-શક્તિને કિંચિત્ પણ ગોપવ્યા સિવાય તેની ભક્તિ કરવામાં આવે. બીજો હેતુ તેઓ શુદ્ધ માર્ગોપદેશક છે તે છે. આ જીવે અद्याપિ પર્યંત અશુદ્ધ માર્ગોપદેશકે બતાવેલા માર્ગે ચાલીનેજ સંસારમાં પરિભ્રમણ કર્યું છે. જેઓને પોતાનેજ શુદ્ધ માર્ગની પ્રાપ્તિ થઈ ન હોય તે અન્યને શુદ્ધ માર્ગ કયાંથી બતાવે ? લૌકીક દેવો અને લૌકિક ગુરુઓ પોતેજ શુદ્ધ માર્ગના અનભિજ્ઞપણાથી હજુ સંસારમાં ભટકતા છે, તેઓ શુદ્ધ માર્ગોપદેશકપણાનો દાવો કરતા હોય કરે છે તો તે મિથ્યાભિમાન છે. જ્યાંસુધી સર્વથા રાગદ્વેષનો ક્ષય ન થાય-વીતરાગપણું પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાંસુધી સ્વરેંસ્વરો શુદ્ધ માર્ગ બતાવી શકાતોજ નથી. કારણ કે અસર્વજ્ઞપણું જ્યાંસુધી હોય ત્યાંસુધી સંપૂર્ણ શુદ્ધમાર્ગ કહી શકાય નહીં અને સ્વરં સર્વજ્ઞપણું વીતરાગ દશામાંજ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. પરમાત્માની ભક્તિનો આ બીજો

હેતુ છે. ત્રીજો હેતુ તેઓ સર્વગુણસંપન્ન છે-અનંતગુણોના સ્વામી છે- તે સાથેજ સર્વ દોષથી સર્વથા નિર્મુક્ત છે. એવા પરમાત્માની ભક્તિ આપણા આત્મામાં પણ તેવા ગુણો પ્રગટ કરે છે. ગુણીની ભક્તિ ગુણ નિષ્પન્ન કરે છે એ વાત શાસ્ત્રસિદ્ધ છે. આ ત્રણ હેતુ મુલ્ય છે. બીજા પણ પરમાત્માની ભક્તિના અનેક હેતુઓ છે. આટલા ઉપરથી એ પરમાત્મા ભક્તિ કરવા યોગ્ય છે અને ભક્તિ કરવી તે આપણી અનિવાર્ય ફરજ છે, તો હવે ભક્તિ કેવી રીતે કરવી ? તેનો વિચાર કરીએ.

ઉપર કહેવાઈ ગયું છે કે પરમાત્માની અથવા કોઈપણ શ્રેષ્ઠ ગુણ-વાનની ભક્તિ વંદન, નમન, પૂજન અને સ્તવનાદિવડે થાય છે. પરમાત્માની ભક્તિ કેમ કરવી ? તે ચૈત્યવંદન ભાષ્યાદિમાં બહુ સારી રીતે बताવેલ છે તે ઉપરથી સંક્ષેપમાં અહીં बताववामां આવે છે.

પરમાત્મા સાક્ષાત્ તો આ કાળે વર્તતા નથી એટલે તેમની ભક્તિના પ્રકાર ચિંતવતા તેમની મૂર્તિની ભક્તિ કરવી, તેમના ગુણા-નુવાદ કરવા અને તેમની આજ્ઞાનું યથાશક્તિ પ્રતિપાલન કરવું. આ ત્રણ પ્રકાર ભક્તિસૂચક દૃષ્ટિએ પડે છે. ભક્તિ બહુમાનની અંદર દર્શન પૂજનનો સમાવેશ થાય છે. પરમાત્માની મૂર્તિ કે જે આ જીવને આત્મહિત સાધવામાં પરમ આલંબનભૂત છે તેમના ત્રણ કાલ દર્શન અને ત્રણકાલ પૂજન કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહેલું છે, પ્રભાતે દર્શન કરવા જતાં તે સાથેજ વાસશેષવડે પૂજન કરાય છે, મધ્યાનહના દર્શન

વસ્તે અષ્ટપ્રકારે પૂજન કરાય છે અને સંધ્યાના દર્શન વસ્તે ધૂપ-
દીપાદિવડે પૂજન થાય છે. આ ત્રણે વસ્તે દર્શન પૂજનની સાથેજ
ચૈત્યવંદનાદિ ભાવપૂજા તો કરવાનીજ છે. કારણ કે દ્રવ્યપૂજા
ભાવપૂજાને નિમિત્તેજ કરવામાં આવે છે. દ્રવ્યવિના ભાવની નિષ્પત્તિ
સંસારી જીવને થઈ શકતી નથી, તેથી દ્રવ્યપૂજનની આવશ્યકતા
છે. પરંતુ તે સાથે ભાવપૂજાને ભૂલી જવાની નથી કારણ કે દ્રવ્ય-
પૂજા તો પરિમિત ફળને આપનારી છે અને ભાવપૂજા અપરિમિત
ફળની દાતા છે.

દર્શન કે પૂજન કરવા જતી વસ્તે પાંચ અભિગમન સાચવવા
અને દશ ત્રીક જાળવવા આ મુખ્ય ધ્યાનમાં રાખવાનું છે, તેની
અંદર ભક્તિના તમામ પ્રકારનો સમાવેશ થઈ જાય છે. દર્શન કરવા
માટે ઘરથી નીકળતાં અને માર્ગે ચાલતાં જે ફળ શાસ્ત્રકારે બતા-
વેલ છે તે માત્ર દર્શન પૂજન સંબંધી અથવા પરમાત્માના ગુણો સંબંધી
વિચાર કરતાં કરતાં એકચિત્ત ચાલ્યા જનાર માટે છે. માર્ગે અનેક
વ્યવસાય કરતો, અનેક પ્રકારની વિકથાઓ કરતો, અનેક પ્રકા-
રના આરંભ કરવાની આજ્ઞા આપતો જિનમંદિરે જાય તેને માટે એ
ફળનો પ્રાપ્તિ સમજવી નહીં. પ્રભાતે દર્શન કરવા જનારે સર્વ સ્નાન
કરીને જવાની અપેક્ષા નથી. પરંતુ હાથ પગ વિગેરે અશુદ્ધ થયેલ
શરીરના ભાગને જલવડે શુદ્ધ કરીને જવાની જરૂર છે. સંધ્યાકાળે
પણ તે હકીકત ધ્યાનમાં રાખવાની છે. તે બંને વસ્તે પ્રભુની અંગ
પૂજા કરવાની ન હોવાથી સર્વ સ્નાનની અપેક્ષા નથી. મધ્યાન્હે તો
અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવાની છે તેથી તે વસ્તે તો બનતા સુધી પોતાને

घरेलीज स्नान करी, शुद्ध थइ, शुद्ध वस्त्र पहेंरी, मार्गमां अपवित्र वस्तु के मनुष्य माया पशु विगेरेनो संसर्ग न थाय तेवा उपयोग पूर्वक जिनमंदिरे जवानुं छे. स्नान करवानुं स्थळ जीवाकुळ न जोइए, सचित्त माटी विगेरेवाळुं न जोइए, तडको आवे तेवुं अने पाणी मुकाइ जाय तेवुं जोइए, एवे स्थळे चार पायावाळा बाजोठ उपर बेसी कांइक उष्ण जळवडे आसुं शरीर बराबर साफ थाय तेवी रीते हाथ वडे घसीने परिमित जळथी स्नान करवुं जोइए. ते वखते केश, कंठ, कपाळ, कक्षा, कांडा, कच्छोट विगेरे बराबर स्वच्छ करवा जोइए. अने न्हाइने तरतज सारा मुंवाळा पण पाणी चुसे तेवा दुबालवडे शरीर घसीने निर्जळ करवुं जोइए. पछी पूजाना वस्त्र पहेंर्या अगाउ एक उननुं वस्त्र (धाबळी विगेरै) पहेंरवुं के जेथी शरीर बराबर निर्जळ थाय, पूजाना वस्त्र बनता सुधी श्वेत जोइए अने निर्मळ-स्वच्छ जोइए. आ वस्त्रो पूजा कर्षा पछी दररोज धोवाय तेवी व्यवस्था करवी जोइए. ते कारणने लइने दररोज माटे सुतरना वस्त्रो होय तो ते वधारे अनुकूल जणाय छे. बाकी श्रीमंतोने तो रेशमी वस्त्रो पण दररोज धोवरावे तेवा राखे तो अटके तेम नथी.

आवां वस्त्र पहेंरी, अष्टपुट मुखकोश बांधी, पूजाना उपकरणो साथे लइ जिनमंदिरे जवुं. मुखकोश अंग पूजा वखतेज मात्र बांधवानुं न समजवुं पण ज्यांसुधी गर्भगृहमां रहेवुं त्यांसुधी ते राखवो जोइए, कारण के गर्भगृहमां उघाडे मुखे बोलवाथी दुर्गंधी वास

નીકલે છે અને થુંક પણ હડે છે. તેથી ગભારામાંથી બહાર નીકળ્યા પછી મુલ્કોશ છોડવો. તે સાથે ઇટલું ધ્યાનમાં રાખવાનું કે મુલ્કોશ બાંધ્યા છતાં પણ પ્રભુની જલ્લ, ચંદન કે પુષ્પ પૂજા કરતાં બોલવાનું નથી. મૌનપણે પરમાત્માના ગુણોનું ચિંતવન કરતાં અંગપૂજા કરવાની છે. આ વાંત સ્વાસ ધ્યાનમાં રાખવી.

૧ ત્રણે કાલના દર્શન કે પૂજન નિમિત્તે જિનમંદિરે જતાં પાંચ અભિગમન સાચવવાં તે આ પ્રમાણે:—

૧ સચિત્ત વસ્તુ અને ઉપલક્ષણથી પોતાના સ્વોરાકમાં લેવાની કોઈ પણ વસ્તુ જિનમંદીરના ગઢની અંદર લઈ જવી નહીં. જિનપૂજા નિમિત્તની જલ્લ, પુષ્પ, ફલ્લાદિ વસ્તુને માટે નિષેધ સમજવો નહિ. પરંતુ પોતાની શોભાના પુષ્પમાલ્લાદિ તજી દેવા.

૨ અચિત્ત વસ્તુ—ઉપલક્ષણથી શરીરની શોભાના સાધનો લઈ જવાં. જિનપૂજામાં આશુષ્ણાદિ તજવાના નથી, પરંતુ રાજચિન્હ તરીકેનો મુગટ કે કલગી વિગેરે હોય તે તજી દેવાના છે. અર્થાત્ તેવા પદાર્થો જિનમંદિરની બહાર મૂકી જવાના છે

૩ મનને એકાગ્ર કરવું.

૪ પ્રભુની મૂર્તિ દૃષ્ટિ પડે ત્યારથી બે હાથ જોડી રાખવા.

૫ એક વસ્ત્રનું ઉત્તરાસન કરવું. (આ ઉત્તરાસન ચૈત્યવંદનાદિ કરતાં ભૂમી પ્રમાર્જવાના પણ ઉપયોગમાં આવે છે.)

આ પાંચ અભિગમન ઉપરાંત રાજાઓને માટે સ્વદ્ગ, છત્ર, સમજવું. મોજડો, મુગટ ને ચામર તજી દેવા કહ્યા છે. તે ઉપરથી આપણે પણ લાકડી, છત્રી, જોડા વિગેરે બહાર તજી દેવાનું સમજવું. યોજાં પહેરીને પણ જિનમંદિરમાં જવું ઘટિત નથી.

૨ આ પ્રમાણેના પાંચ અભિગમન જાઝવી, જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરતાં પ્રથમ અગ્રદ્વારે અન્ય સર્વ મૃદાવ્યાપારાદિ ત્યાગ કરવા રૂપ ' નિસ્સિદ્ધી ' કહેવી. ત્યાર પછી અન્ય કાર્ય સંબંધી આજ્ઞાપ સંભાળ પણ કરવો નહીં. જિનમંદિરે દર્શન કરવા આવતા સ્ત્રીઓ, અને રાત્રે જિનમંદિરમાં અગાશી વિગેરેમાં બેસતા પુરુષોને અન્ય પ્રકારની વાતચિત્ત કરવાનો નિષેધ છે. પોતે તેવી પ્રતિજ્ઞા કરીનેજ જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કર્યા છે એ વાત યાદ રાખવી. સ્ત્રી વર્ગ પ્રદક્ષિણા દેતાં તેમજ બહાર નીકળતાં અનેક પ્રકારની સાંસારિક વાતો કરે છે પણ એવી વાતો કરવાથી પરમાત્માની આજ્ઞાનો અને પોતાની પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થાય છે એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી.

૩ જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરી પ્રભુની સામે જઈ દૂરથી મુખ દર્શન કરી પછી પ્રભુની જમણી બાજુથી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવી. આ પ્રદક્ષિણામાં પરમાત્માના ગુણોનું ચિંતવન કરવાનું છે, સ્તુતિરૂપ જે આવડે તે બોલવા ચાલવાની છુટ છે પણ સાથે જીવ્યતના કરવાની છે, કાંઈપણ અશુચિ પદાર્થાદિકથી આશ્ચાતના થતી હોય તો તેનું નિવારણ કરવા કરાવવાનું છે. આ પ્રદક્ષિણાત્રિક ભવભ્રમણ નિવારવા માટે પરમ સાધન છે. પુરુષ વર્ગ માટે તો આ પ્રવૃત્તિ બહોળે ભાગે નાશ પામી ગઈ છે, પરંતુ તે સ્વાસ આદરણીય છે.

૪ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેને મુખ્ય દ્વારથી રંગમંડપમાં પ્રવેશ કરતાં બીજી વાર નિસ્સિદ્ધી કહેવાની છે, આ નિસિદ્ધી જિનમંદિર સંબંધી વ્યાપારના ત્યાગ સૂચક છે. હવે માત્ર જિનદર્શન કે જિનપૂજન સંબંધી વ્યાપારજ કરવાનો છે. કદિ અંદર આવ્યા પછી જિનમંદિર સંબંધી કોઈ કાર્ય લક્ષપર આવે તો રંગમંડપની બહાર જઈને તે કાર્ય કરવું યા કરાવવું. પણ અંદર રહીને હુકમ કરવો નહીં.

૫ રંગમંડપમાં પ્રવેશ કર્યા પછી ગર્ભગૃહની નજીક જઈ પુરુષવર્ગે પ્રભુની જમણી બાજુ ઉભા રહીને અને સ્ત્રી વર્ગે પ્રભુની ઢાબી બાજુ ઉભા રહીને દર્શન કરવા. ચૈત્યવંદનાદિ વચ્ચે પગ આ દિશા વિભાગજ સમજવો અને રંગમંડપમાંથી નીકળતી વચ્ચે પગ પીતપોતાની દિશાના દ્વારથીજ નીકળવું. વરાબર સામા ઉભા રહીને તો દર્શન, ચૈત્યવંદનાદિ કરવાનાજ નથી, કારણ કે તેથી વીજા ઘણાને દર્શનનો અંતરાય પડે છે અને અવિવેક પણ જણાય છે. નીકળવાનું સ્ત્રી પુરુષને પૃથક્ પૃથક્ હોવાથીજ રંગમંડપને ત્રણ દ્વારની સંકલ્પના કરવામાં આવે છે. શાશ્વત ચૈત્યોને પણ ત્રણ દ્વાર હોય છે. ફક્ત જ્યાં ચૌમુખ વિંબ પથરાવેલ હોય ત્યાં ગર્ભગૃહને ચાર દ્વાર હોય છે.

૬ દર્શન કરતાં પ્રથમ તો અડધું શરીર નમાવીને પ્રણામ કરવા, હાથ જોડીને મસ્તકે લગાડવા અને પછી સ્વમાસનળ દેતી વચ્ચે બે હાથ, બે ગોઠળ અને મસ્તક-૯ પાંચે અંગ ભૂમિએ લગાડવા. (હાથ અને મસ્તક અધર રાખનારનું સ્વમાસનળ સાચું ગણાતું નથી) આની અંદર ત્રણે પ્રકારના પ્રણામનો સમાવેશ થઈ જાય છે.

૭ પ્રણામ કરતી વચ્ચે પ્રભુની સ્તુતિ સંસ્કૃત, માગધી કે ગુજરાતી શ્લોક, ગાથા કે વૃત્ત વિગેરેથી કરવી. તે વચ્ચે એકથી માંડીને ૧૦૮ સુધી શ્લોકાદિ કહેવા. પણ તેનો ઉચ્ચાર શુદ્ધ કરવો, અર્થનું બરાબર ચિંતન કરવું અને પ્રભુની પ્રતિમા સામે અવિચ્છિન્ન દૃષ્ટિ રાખવી. આ ત્રીજી ચૈત્યવંદનાદિ વચ્ચે પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

૮ દર્શન કરતી વચ્ચે આજુ બાજુ કે પાછલ નજર કરવી નહીં, પરમાત્માની સામેજ દૃષ્ટિ જોડી રાખવી.

૯ સ્વમાસમણ દેતી વચ્ચે પગ, ગોઠણ ને હાથ મૂકવાની જમીન ઉત્તરાસણના છેડા વડે પ્રમાર્જવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

૧૦ પ્રભાતે ને સાંજે દર્શન કર્યા પછી અંગ પૂજા કરવાની ન હોવાથી મૂળનાયકજી વિગેરે સર્વે વિંબોના બરાબર દર્શન કરીને પ્રભુની સામે પણ જમણી બાજુએ ત્રણ સ્વમાસમણ દઈ ચૈત્યવંદનના પ્રારંભમાં ત્રીજી વાર નિસ્સિંહી કહેવી. આ નિસિંહી જિન દર્શન યા પૂજા સંબંધી વ્યાપારના ત્યાગની સૂચક છે. હવે માત્ર ભાવ પૂજા કરવાની હોવાથી અહીં દ્રવ્ય પૂજાનો ત્યાગ કરવામાં આવે છે. પ્રભુની પાસે અક્ષત, ફલ, નૈવેદ્યાદિ ધરવું હોય તે વધું ચૈત્યવંદન કર્યા અગાઉ જ ધરી દેવું. ચૈત્યવંદન કરતાં તો દ્રવ્ય પૂજા સંબંધી કાંઈ પણ પ્રવૃત્તિ કરવાની નથી. તે વચ્ચે તો માત્ર પ્રભુની સામે દૃષ્ટિ જોડી રાખી એક ચિત્તે પ્રભુના ગુણની સ્તુતિ કરવાની છે. આ વચ્ચે બનતા સુધી પ્રભુની ને પોતાની વચ્ચે કોઈ આડું ન ઉતરે તેવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. કારણ કે માણસોના આડાં ઉતરવાથી અવિચ્છિન્ન દૃષ્ટિમાં ને ધ્યાનમાં પણ અંતરાય પડે છે.

૧૧ અક્ષતનો સ્વસ્તિક ચાર ગતિના અંતસુચક છે. ત્રગ ઢગલો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ રત્નત્રયીના આરાધનની સૂચક છે અને પછી સિદ્ધશિલાની આકૃતિ તે સ્થાનની પ્રાપ્તિની પરમ ઇચ્છા સૂચક છે. આ આકૃતિ કેવી કરવી ? તે સમજવા યોગ્ય છે. આ પ્રસંગે અક્ષતના અષ્ટમંગલિક પળ આલેખવામાં આવે છે, અથવા નંદાવર્ત્ત કરવામાં આવે છે. એનો અંદર અક્ષત સારા અને બનતા સુધી અસ્ખંડ વાપરવા યોગ્ય છે. પછી તેનાપર ફળ મૂકવું પળ તે તુચ્છ તો કદી પળ ન મૂકવું. સંખ્યા થોડી હોય કે વધારે હોય પળ ઉત્તમ જાતિનું સારું ધરવું. ત્યાર પછી નૈવેદ્ય તરીકે મીઠાઈ પૈકીનો કોઈપણ પદાર્થ ધરવો તેપણ ચોરખો ધરવો. ત્યાર પછી નિસ્સિંહી કહીને ચૈત્ય-વંદન કરવું.

૧૨ ચૈત્યવંદનનો સમાવેશ ભાવ પૂજામાં થતો હોવાથી દ્રવ્ય પૂજાની હકીકત આપ્યા પછી તે આપશું. દ્રવ્ય પૂજાના અનેક પ્રકારો છે. પ્રચલિત મુખ્ય આઠ પ્રકાર છે. જલ, ચંદન, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, અક્ષત, ફળ અને નૈવેદ્ય તે આઠેના સંબંધનો પૃથક પૃથક વિચાર કરીએ.

૧૩ દ્રવ્ય પૂજાની અંદર શરીર શુદ્ધિ, ભૂમિ શુદ્ધિ, વસ્ત્ર શુદ્ધિ, ઉપકરણ શુદ્ધિ અને છેવટે ભાવ શુદ્ધિ હોવી જોઈએ. શરીર શુદ્ધિની અને વસ્ત્ર શુદ્ધિની હકીકત પ્રથમ સ્નાનના પ્રસંગમાં આપેલી છે. ભૂમિ જેમ સ્નાન કરવાની નિર્જીવ જોઈએ તેમજ જિનમંદિરની અંદરની પળ શુદ્ધ જોઈએ. કાજો સારી રીતે લીધેલો હોવો જોઈએ. ત્રસ જીવની વિરાધના કોઈપણ સ્થાનકે થવી ન જોઈએ. તમામ ઉપ-

કરળો, ઓરશીઓ, સુલ્લ, રકાબી, વાટકી, ફુલ છાવડી, ધૂપ-
ધાણું, મંગલ દીવો, કલ્લશ, પાણી ભરી રાલવાના મોટા ઠામ, પસાલ
કરવાની કુંડી, ન્હવણનું પાણી ફીલવાની કુંડી, વાઝા કુંચી, અંગ-
લ્લહણા, પાટલુહણું, મોરપીછી, પાટલો, ચામર, ઘંટ ઇત્યાદિ સર્વ
પ્રભાતે દૃષ્ટિ જોઈ, પ્રમાર્જી, સ્વંચેરી અને ધાતુના તમામ પાત્રો પાણી
વડે સાફ કરીને પછી વાપરવા જોઈએ. તેમાં દૃષ્ટિ જોવાનું લક્ષ
બરાબર રાલવું જોઈએ, તે વિના તો સાફ કરતાં પણ વિરાધના
થઈ જાય છે.

૧૪ જલ નિર્મલ જોઈએ. સુલ્લ ઁંચી જાતની સુગંધી જોઈએ
પુષ્પો વિકસર, પાંદડી સ્વર્ણ વિનાના, સુગંધીવાઝા અને વિવેક
પૂર્વક લાવેલા જોઈએ. ધૂપ ઉત્તમ દ્રવ્યોથી વનાવેલા સુગંધી
જોઈએ. તેની અંદર અગર જરૂર આવવો જોઈએ. કારણ કે
સુગંધી દ્રવ્યોમાં તેની મુખ્યતા છે. દીપક માટે ઘૃત વિગેરે સારું
ને પોતાના ઘરનું જોઈએ. અક્ષત, ફલ, નૈવેદ માટે તો પ્રથમ લલ્લેલું.
હોવાથી ફરી લલ્લવાની જરૂર નથી.

૧૫ ચંદન પૂજા માટે કેશર કરતાં વરાસ વિશેષ જોઈએ, કેશર
જેમ મનોહ્ર વર્ણ અને સુગંધી આપે છે તેમ વરાસ (ઘનસાર) સ્વરી
શીતલતા આપે છે. દરેક પુષ્પ દૃષ્ટિ જોવું જોઈએ. ધુપ માટે કોયલા
સલ્ગાવેલા જોઈએ. દીપકની વાટ પણ આપણા રૂ કે સૂત્રની
જોઈએ. વનના સુધી ચંદન પૂજાનું કેશર હાથે ઘસવું જોઈએ. તેમ ન
વને તો મોઠી પાસે પણ વિવેક પૂર્વક મુલ કોસ બાંધીને ઓરસીઓ
સુલ્લ વરાબર સાફ કરીને નિર્મલ ચોલા જલથી ઘસાવવું જોઈએ.

૧૬ પ્રથમ જલ્પૂજા કરતાં ધોર પીંછી બરાબર કરવી. જીવ યતના જેમ બને તેમ વિશેષ કરવી. મૂલનાયકજીનેજ પ્રથમ અભિષેક કરવો, તેમાં જલની સાથે વહોલે ભાગે દુધ અને અલ્પ દહીં, ઘૃત, શર્કરા પળ ક્ષેપવવી જોડે, પંચામૃત એ ચારવાનાં જલની અંદર ભઝવાથીજ થાય છે. પ્રસંગે તીર્થ જલ, ગુલાબજલ વિગેરે પણ ભેલવવાં, અભિષેક કર્યા પછી લુગડાના ખીનાં પોતાં વડે આગલા દિવસનું કેશર તમામ દૂર કરવું, પોતાથી દૂર ન થઈ શકે તેવી રીતે ભરાઈ રહેલા કેશરને માટે વાઝાકુંચીનો પોતે હાથે ઉપયોગ કરવો. પછી ફરીને શુદ્ધ જલનો અભિષેક કરી પાટલુણું વિવેક પૂર્વક કરવું. પાટલુણાંનો સ્પર્શ પ્રભુને થવો ન જોડે. પછી મુકોમલ તેમજ વિશાલ ઉજ્જલ અંગલુહણાથી વેહાથે પ્રભુનું શરીર કોરું કરવું. અંગલુહણું ફાટેલું કે મેલું કિંચિત્ પણ ન જોડે. અંગલુહણા ત્રણ કરવાં, તે કોઈ પ્રકારે ખીનાશ રહી ન જાય તેટલા માટે છે. કારણ કે જ્યાં ખીનાશ રહે છે ત્યાં લીલ બાંધે છે તેમજ બીજો કંચરો પણ તરત જ ચોટે છે.

૧૭ અંગલુહણા કર્યા પછી પ્રભુના શરીરે વરાસનું વિલેપન કરવું તેનો ઉપયોગ મુલ્ક વિના સર્વત્ર કરવો. પછી કેશર મિશ્રિત ચંદન વડે પ્રથમ ક્રમસર (જમણો ઢાબો અંગુઠો, જમણો ઢાબો ઢીંચણ, જમણું ઢાબું કાંડું, જમણો ઢાબો સ્વખો, મસ્તક, ખાલ, કંઠ, ઊર ને ઉદર) આ પ્રમાણે નવ અંગે પૂજા કરવી. પછી વિશેષ આંગી રચવી હોય તો સોના રૂપાનો વરગ, વાદલુ, પુષ્પ ચઢાવવા ને તેની ઉપર વિશેષ તિલકો કરવા.

૧૮ પુષ્પ ચઢાવવામાં મસ્તકે એક પુષ્પ અવશ્ય ચઢાવવું અને વનતા સુધી સારી શોભનીક માઝા ચઢાવવી. બાકીના પુષ્પો શોભે તેમ ચઢાવવાં, પરંતુ તેમાં પુષ્પોને મરડવા મચડવા નહીં. તેને સોય ઘોંચીને-શીવીને કરેલા હાર વિગેરે ભૂલે ચુકે ચઢાવવા નહીં. એવા હાર ચઢાવવાથી પ્રશ્નની આજ્ઞાનો ભંગ થાય છે. પુષ્પ ગ્રંથીમ વેદીમ, પુરિમને સંઘાતિમ એમ ચાર પ્રકારે ચઢાવવાના છે, તેમાં શીવેલાનો સમાવેશ થતો નથી. વઢી એવી રીતે શીવીને હાર કરવાથી જીવ્યતના જ઼લવાતો નથી ઉપરાંત વીજા પળ ગેર લાભ છે તે સ્થલ સંકોચના કારણથી અત્રે વતાવવામાં આવ્યા નથી.

૧૯ ધૂપ દીપ વિગેરે અગ્ર પૂજા વધી ગભારાની વહારથીજ કરવા યોગ્ય છે. હાલમાં ધૂપધાણું, મંગલદીવો, તેમજ ચામરાદિક જાલ્લવા માટે ગભારામાં રાખવામાં આવે છે તેથી તે પૂજા પળ અંદર રહીને કરવામાં આવે છે. પરંતુ તેમાં અવિવેક વધારે થાય છે, અને ધૂપ દીપની વહોલ્લનાથી ગભારો પળ થોડા વસ્તમાં રૂપામ થઈ જાય છે. તેથી વનતા સુધી એ પૂજા ગભારાની વહાર નીકળી મુલ્લકોશ છોડીને કરવી. પળ કદી અંદરથી કરવી પડે તો જેમ વને તેમ પ્રશ્નથી છેટે રહીને કરવી અને અગરવાટ સલ્લગાવેલી હોય તો પળ તેને ઉંચાડીયાની જેમ હાથમાં ન રાખતાં ધુપ ધાણામાં મુકીને ધૂપ કરવો. દીપક પળ તે રીતે દૂરથીજ કરવો, અને મૂર્તિને તાપ ન લાગે તેલ્લો દૂર મુકવો. દીપક ઉઘાડો ન મુકવાનું ધ્યાનમાં રાખવું. ધૂપનો ધૂમાડો પ્રશ્ન ઉપર ન જાય તે ધ્યાનમાં રાખવું.

२० अक्षत, फळने नैवेद्यमां शक्तिना प्रमाणमां वधारो करवो, अक्षत वडे नंदावर्त करवो अथवा अष्ट मंगळिक आलेखवा. फळमां दररोज एक श्रीफळ चडाववुं. उपरांत प्रत्येक रतुमां आवतां लीलां फळो अवश्य धरवा. प्रभु पासे एकवार धर्या शिवाय पोते ते फळ-नो उपयोग न करवो. नैवेद्यमां साकरनो कटको, साकरीआ चणा के पतासां चडाववाथी संतोष न मानतां पोते वापरीए ते दरेक जातनी मीठाइ चडाववी, पण तेमां एटलुं चोकस याद राखवुं के ने एठा हाथ पण अडकेली न जोइए. स्वच्छ जोइए.

२१ अष्ट प्रकारी पूजानी अंदर द्रव्य वृद्धिनी पण समावेश
थाय छे. तेथी दररोज यथाशक्ति द्रव्य चढाववुं, पछी चामरादि
प्रातिहार्योनी पूजा करवा. चामर विवेक पूर्वक दूर रहीने बीजवो.
विंजतां शीखवुं. घंट बगाडवो इत्यादि करीने द्रव्य पूजानी समाप्ति
करवी.

૨૨ દ્રવ્ય પૂજાની અંદર બીજી ઘણી હકીકતનો સમાવેશ થાય છે. અહીં બતાવેલ છે તેનો દરરોજની-નિત્યક્રમની અષ્ટપ્રકારી પૂજાની હકીકત છે. બાકી પર્વોં અને તીર્થેં બહુ વિશેષ રીતે પૂજા ભક્તિ કરવા યોગ્ય છે. તેમાં પોતાની શક્તિ ન ગોપવતાં જેમ શાસનની ઉન્નતિ થાય, અનેક જીવો ધર્મ પામે, સમકિત દ્રઢને નિર્મલ થાય તેમ કરવું, અને માટે શાસ્ત્રોમાં વિધિવાદમાં પણ ઘણો ઉલ્લેખ છે અને ચરિતાનુંવાદમાં પણ ઘણા પુણ્યશાઢી જીવોં આચરેલ છે-કરેલ છે. તેથી જાણી લેવું, અહીંં બહુ વિસ્તાર થઈ જવાના કારણ-

થી લખેલ નથી. પણ એટલું સ્વાસ્થ્યમાં રાખવું કે દ્રવ્ય પૂજા ઉપર કિંચિત્ પણ અનાદર કે અલ્પાદર કરવો નહીં. જો તેમ કરવામાં આવશે તો અવશ્ય ભવ વૃદ્ધિ થશે.

૨૩ જિનેશ્વરની પૂજા કરતાં ભાવના શું ભાવવી અથવા પ્રભુની કઈ અવસ્થા ભાવવી તે અવશ્ય સમજવા યોગ્ય છે. ભગવંતની છદ્મ-સ્થાવસ્થા, જ્ઞાનાવસ્થાને સિદ્ધાવસ્થા એમ ત્રણ અવસ્થા ભાવવાની છે. છદ્મસ્થાવસ્થામાં પણ ગૃહસ્થપણાની ને મુનિપણાની એમ બે પ્રકાર છે. પ્રભુને સ્નાન કરતાં ને પૂજન કરતાં તેમની બાલ્યાવસ્થાને રાજ્ય-વસ્થા ચિંતવવી. ચામરાદિ પ્રાતિહાર્ય સંયુક્ત જોડીને કેવળી અવસ્થા ભાવવી અને પલ્લવકાસને કે કાયોત્સર્ગ મુદ્રાએ સ્થિત થયેલા જોડીને સિદ્ધાવસ્થાનું હૃદયમાં ચિંતવન કરવું અથવા એ ત્રણે પ્રસંગે પિંડસ્થ, પદસ્થ ને રૂપરહિત, એ ત્રણ અવસ્થા ભાવવી. પિંડસ્થ તે છદ્મસ્થાવસ્થા, પદસ્થ તે કેવળી અવસ્થા અને રૂપરહિત તે સિદ્ધાવસ્થા એમ સમજવું. કોઈ જગ્યાએ રૂપસ્થને રૂપાતીત એમ ચાર અવસ્થા પણ કહે છે. ભગવંતની સેવા ભક્તિ તે તે અવસ્થાનું સ્મરણ કરી તે વાલતે પ્રભુની મુર્તિ તદવસ્થ છે એમ લક્ષ્યમાં રાખીને કરવી, જેથી તે તે અવસ્થાને યોગ્ય ભક્તિ કરી એમ કહી સમજી શકાય.

૨૪ પ્રભુ પૂજાના વસ્ત્ર સર્વત્ર બે રાખવાના કહેલા છે. એક ધોતીયું ને વીજું ઉત્તરાસન, મુખકોશ ઉત્તરાસનના છેડા વડેજ બાંધવામાં આવે છે. હાલ મુખકોશ બરાબર આઠ પડ વાળો કરીને બાંધી શકાવા માટે જુદો રુમાલ રાખવામાં આવે છે. તેના વડે બરાબર

આઠ પડ કરી મુખમાંથી વાસ બહાર નીકળે એ મુખકોશ બાંધવાનું ધ્યાનમાં રાખવું ઉત્તરાસન એકજ વસ્ત્રનું સાંધ્યા વિનાનું અને વન્ને વાજુ છેડાવાળું રાખવું.

૨૫ દ્રવ્ય પૂજા કરી રહ્યા પછી ભાવપૂજા કરવાનો અવસર પ્રાપ્ત થાય છે દ્રવ્ય પૂજાતો અવગ્રહની અંદર રહીને કરવામાં આવે છે કારણ કે તેમાં તો પ્રભુના અંગ સાથે પણ સંબંધ છે. ભાવ પૂજા અવગ્રહની બહાર રહીને કરવાની છે. અવગ્રહનું પ્રમાણ શાસ્ત્રકારે તો જયન્ય નવ હાથનું ને ઉત્કૃષ્ટ ૬૦ હાથનું બાધ્યું છે. પણ હાલ દેરાસરના પ્રમાણમાં રાખી શકાય છે નવહાથનું દેરાસરજ ન હોય ત્યાં તેટલો જયન્ય અવગ્રહ શી રીતે રાખી શકાય? તેથી યથાયોગ્ય રાખવો. અવગ્રહ બહાર નીકળી સ્વમાસમણ ત્રણ દડ, આદેશ માગીને ચૈત્યવંદન કરવું.

૨૬ ચૈત્યવંદનના ત્રણ પ્રકાર છે જયન્ય, મધ્યમ, ને ઉત્કૃષ્ટ જયન્ય તો સામાન્ય નમસ્કારાત્મક શ્લોકાદિ કહેવા વડે કરી શકાય છે. મધ્યમ ચૈત્યવંદન હાલનો પ્રવૃત્તિ પ્રમાણે ચૈત્યવંદન કહી નમુશ્ચુળ કહી, સ્તવન કહેવું અને પછી જયવીરરાય, અરિહત વેડાણ કહી, કાઠસગ્ગ કરીને સ્તુતિ કહેવી તે સમજવું. અને ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદન આઠ થોડ વડે દેવ વાંદીએ છીએ તે સમજવું, કે જેની અંદર પાંચ શકસ્તવ આવે. બાકી પાંચ દંડકને બાર અધિકાર તો ચાર સ્તુતિ વડે દેવસી પ્રતિક્રમણના પ્રારંભમાં અને રાત્રિ પ્રતિક્રમણના પ્રાંત ભાગમાં દેવ વાંદવામાં આવે છે તેની અંદર પણ આવી જાય છે. ત્રણે ટંક મધ્યમ ચૈત્યવંદન તો અવશ્ય કરવું.

૨૭. ચૈત્યવંદન, સ્તવન ને સ્તુતિ એ ત્રણ વાનાં પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષામાં પ્રથમથી રચેલા કહેવામાં આવે છે. તે શુદ્ધ કહેવા, તેના અર્થ પ્રથમથી સમજી રાખવા ને કહેતી વસ્તુ તેની વિચારણા કરવી. તે સાથે વાકીનાં જેકિંચિ નમુન્યુણં વિગેરે વિધિનાં સુત્રો કે તે વધા માગધી ભાષાના છે તે પણ શુદ્ધ કહેવા, પૂર્ણોચ્ચાર કરવા વડે કહેવા અને તેના અર્થની વિચારણા થઈ શકવા માટે તેના અર્થ પ્રથમથી ધારવા. જેઓ અર્થ સમજ્યા વિના ચૈત્યવંદન કરે છે તેઓ સ્વરી રીતે શુદ્ધ ઉચ્ચાર પણ કરી શકતા નથી કારણ કે શુદ્ધ ઉચ્ચારનો આધાર અર્થ સમજવા ઉપર વધારે છે. વળી અર્થ સમજ્યા વિના ચૈત્યવંદન કરનારા કેટલીક વસ્તુ પાઠ અશુદ્ધ બોલવાને લીધે સ્તુતિને વદલે નિંદા કરે છે. જો કે તેના અધ્યવસાય નિંદા કરવાના નથી તેથી માનસિક તેઓ વંધ પડતો નથી પરંતુ વચન આશ્રીતો અશુભ વંધ પડે છે. ચૈત્યવંદન સ્તવન ને સ્તુતિ કે જે ગુજરાતી ભાષામાંજ પ્રાચીન હોય છે. તેનો પણ અર્થ સમજવાની ઘણાઓ દરકાર કરતા નથી અને જેવું યાદ રહી ગયેલ હોય તેવું બોલે છે કે જે સાંભળતાં ઘણી વસ્તુ અર્થ સમજનારને તેના પર સ્વેદ થાય છે.

૨૮ ચૈત્યવંદન સ્તવન કે સ્તુતિ કયાં કહેવા ? કયું ચૈત્યવંદન, કયું સ્તવન કે કઈ સ્તુતિ કયાં કહેવા યોગ્ય છે ? તે સમજવાની પણ ખાસ જરૂર છે. કેટલાક ચૈત્યવંદન સ્તવન અને સ્તુતિ સર્વત્ર કહી શકાય તેવાં હોય છે. ને કેટલાક અમુક સ્થળેજ કહેવાય છે. એટલુંજ નહીં પણ કેટલાક સ્ત્રીનેજ કહેવા યોગ્ય હોય છે.

કેટલાક પુરુષને કહેવા યોગ્ય હોય છે ને કેટલાક સાધુ સાધ્વીને કહેવા યોગ્ય હોય છે. બધા સ્તુતિ સ્તવનાદિના અધિકારી નિર્વિ-
શેષપણે બધા હોઈ શકતા નથી. આની વિચારણા પોતે કરે અથવા તેના જાણને પુછે તો થઈ શકે. તે સિવાય લેખથી સમગ્રતાઈ કહી શકાય નહીં તો પણ દૃષ્ટાંત તરીકે કહીએ છીએ કે જે સ્તવનાદિ અમુક સ્થળના અમુક તીર્થના અમુક તિથીના હોય તે ત્યાંજ કહી શકાય. સામાન્ય જિન સ્તુતિના હોય તે સર્વત્ર કહી શકાય. સ્તુતિ જો ચાર હોય તો તેમાંથી પહેલો બે કે ત્રણ મધ્યમ ચૈત્ય-
વંદનમાં છેવટે કહેવાય, ચોથી ન કહેવાય, વળી જે સ્તવન સ્ત્રીને આશ્રયીનેજ કહેલી હકીકતવાળું હોય તે સ્ત્રીજ કહી શકે, જેમાં દ્રવ્ય પુજાનો અથવા સાધુ મુનિરાજ ને કહેવા યોગ્ય ન લાગે તેવો અધિકાર હોય તેવા સ્તવનાદિ શ્રાવકોજ કહી શકે. સાધુ સાધ્વી ન કહી શકે એમ સમજવું. સ્તવનો પરમાત્માની સ્તુતિના, પ્રાર્થનાના ગુણાનુવાદના, આત્મનિંદાના અને પરમાત્માના બહુ માનવાળાં હોવાં જોઈએ. અને તે પણ પ્રાયે ગંભીર અર્થવાળાં અને પૂર્વ પુરુષોના કરેલાં ઉત્તમ પ્રતિના હોવાં જોઈએ. તુચ્છ શબ્દોવાળા અને નિઃસાર ઉક્તિવાળા અલ્પ ભંડોળવાળાના આધુનિક ચનાવેલા કહેવા ન જોઈએ વળી ચૈત્યવંદન સ્તવનાદિ મધુર શબ્દ વડે શાંતિથી કહેવા પણ જાણે પાછળ લડકર આવતું હોય તેવી ઉતાવળથી પૂર્ણ શબ્દો-
ચ્ચાર વિના ન કહેવા.

૨૯ દ્રવ્યપૂજા ભાવપૂજાના કારણભૂત હોવાથી ભાવ વૃદ્ધિને નિમિત્તે કરવાની છે તેથી ધીમે ધીમે તે સાધન વડે ભાવની વૃદ્ધિ

કરી ભાવ પૂજામાં વિશેષ વિશેષ કાઢક્ષેપ કરવાની ટેવ પાડવી કારણકે ઇચ્છિત ફલની પ્રાપ્તિ ભાવ પૂજા વહેજ થવાની છે. ઇટલું ધ્યાનમાં રાખવું. નવકારવાળી કે અનાનુપૂર્વી ગણવાનો સમાવેશ પણ ભાવ પૂજામાં જ થાય છે. ભાવ પૂજા કરવામાં ઇટલા તલ્લીન થઈ જવું કે જેથી પરમાત્મા સાથે તદાકારપણું થઈ જાય અને પરમાત્મા અથવા તો પોતાનો આત્મા કે જે વાસ્તવિક તેવાજ સ્વરૂપવાળો છે તે પૂર્ણ પ્રસન્ન થાય. ભાવપૂજા કરરૂપ કે વેઠરૂપ થવી ન જોઈએ કેટલાક તો દ્રવ્ય પૂજા કરીનેજ ચાલતા થાય છે, ભાવપૂજા કરતા પણ નથી. તેઓ સ્વરૂં કાર્ય કરવાનું ભૂલી જાય છે એમ સમજવું.

૩૦ ચૈત્યવંદન અથવા ભાવપૂજા શા માટે કરવી તેના નિમિત્ત ને હેતુ અરિહંત જેડાણમાં કહેલા છે તેજ સમજવા. ત્યાં જો કે એ હેતુ ચૈત્યવંદનની પ્રાંતે કાયોત્સર્ગ કરવાનો હોવાથી તેને લગતા વતાવેલા છે, પરંતુ તેજ નિમિત્તને હેતુ સામાન્ય ચૈત્યવંદના આશ્રી પણ સમજવા યોગ્ય છે.

૩૧ ચૈત્યવંદનની પ્રાંતે એક નવકારનો કાઉસર્ગ કરવામાં આવે છે તે બરાબર શાંતિથી ને સ્થિર રહીને કરવો. ઇટલો વચ્ચે એક નવકાર જેટલું ચિંતવન પણ જો યથાર્થ થાય છે તો પ્રાણી ઘણા કર્મોનો ક્ષય કરી નાખે છે.

૩૨ ચૈત્યવંદનમાં બહોળે ભાગે તો યોગ મુદ્રા જાઢવવાની છે જયવીયરાય ને બે જાવંતિ કહેતાં મુક્તામુક્તિ મુદ્રા જાઢવવાની

છે અને જયવીરરાય કહીને ઉભા થયા પછી પગ આશ્રી જિન-મુદ્રાને હાથ આશ્રી યોગમુદ્રા જાઝવવાની છે. તે મુદ્રાનું સ્વરૂપ તેના જાણ પાસેથી સમજી લેવું, અને તે પ્રમાણેની મુદ્રા અવ-શ્ય જાઝવવી.

આ લેખ જિનરાજની ભક્તિ કેમ કરવી તે સુચવવા માટે સંક્ષે-પથી લખવામાં આવ્યો છે, આ વિષય ઇટલો બધો વિશાલ છે કે તેને માટે જેટલો વિસ્તાર કરીએ તેટલો થઈ શકે. પરંતુ અલ્પ બુદ્ધિવાળાના ગ્રાહ્યમાં આવી શકે તેટલુંજ લખવાનો લેખકનો હેતુ છે. ભક્તિ કરવાની ઇચ્છા થાય ત્યારથીજ આશ્વાતના^૧ કોઈ પ્રકારની ન કરવાનું ધ્યાનમાં રાખવું કારણકે આશ્વાતના ભક્તિનો નાશ કરનારી છે. જે મનુષ્ય ભક્તિનું સ્વરૂપ ઓઝસી વિશુદ્ધ તન, મન, ધનથી પરમાત્માની ભક્તિ કરે છે તેનું આ ભવમાં અને પર-ભવમાં અવશ્ય કલ્યાણ થાય છે, ગુણ ગ્રાહી સજ્જનો આ લેખ વાંચી તેનો સદુપયોગ કરશે કે જેથી તેમનું કલ્યાણ થશે ઇટલું કહી આ લઘુ લેખ સમાપ્ત કરવામાં આવે છે.

કુંવરજી આણંદજી.

---

૧. આશ્વાતના ૮૪, મોટી આશ્વાતના ૧૦ વર્જથી ઉપરાંત પૂજા કરતાં કઠ્ઠશ, ધુપધાણું વિગેરે પ્રભુ સાથે અથઢાઈ જાય, ચિંબ ઢઢી જાય તે પણ આશ્વાતના વર્જથી.

॥ જિનેન્દ્ર સંવંધિ સાધારણ જ્ઞાન ॥

(લેખક-પં. ચંદુલાલ.)

હે જીજ્ઞાસુઓ ! આ જગતમાં અનંત જીવો છે, તે સર્વે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણવડે એક સરસ્વા હોય છે, માટે શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન અને આપણે પણ જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણવડે એક સરસ્વાજ છીએ. તો શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પૂજ્ય અને આપણે પૂજક, -શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન ત્રણ જગતના સ્વામિ અને આપણે સેવક-શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પરમાત્મા અને આપણે બાહ્યાત્મા-શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન અનંતજ્ઞાની અને આપણે અજ્ઞાની-શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન ધ્યેય અને આપણે ધ્યાતા. इत्यादि घणो मोटो तफावत होवानुं कारण शुं हशे? તે સંવંધિ વિચાર કરતાં અને ગુરુગમયી અનુભવ મેળવતાં માલૂમ પડશે કે આ આત્મા અનંત શક્તિવાળો છે, પરંતુ અનાદિકાળથી કર્મના પ્રભાવે આ સિંહ સરસ્વો આત્મા પણ એક વકરા તુલ્ય નિર્બળ બની ગયો છે, શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પણ પ્રથમ આપણા સરસ્વા સ-કર્મજ હતા, પરંતુ તેઓએ પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ ઓઝાથી સિંહની પેઠે શક્તિનો વિકાશ કરી અનાદિ કાળથી લાગેલાં કર્મને એક ક્ષણ માત્રમાં ત્રોડી નાંખી સપૂર્ણ આત્મસ્વરૂપનો વિકાશ કરી પરમાત્મા રૂપ થયા. અને આપણે હજી આત્માની શક્તિનો વિકાશ કરી શક્યા નથી, અને આત્મશક્તિને વિકાશ કરવાનો જોડાઈ તેવો અયાગ પરિશ્રમ કરતા પણ નથી, તેથી હજી સુધી આપણે તેવાજ નિર્બળ કાયમ રહ્યા છીએ.

શંકા—જહ ઇવાં કર્મોંએ સિંહ સરસા સવેતન આત્માના સ્વ-
રૂપને નઠપાય (નહિં સરસું) કરી દીધું છે. તો આત્મા કરતાં પળ
કર્મજ બઢવાન હોવું જોડે, અને જો તેમજ છે તો બઢવાન ઇવા
કર્મને હઠાવવામાં આત્માની શક્તિ શું કરી શકે ? અથવા અમને
કહો કે આત્મા બઢવાન છે કે કર્મ બઢવાન છે ?

ઉત્તર—હે જીજ્ઞાસુ બંધુઓ ! આપનો એ તર્ક સત્ય છે, પર-
ન્તુ જ્યાં સુધી આત્મા સ્વી સિંહે પોતાનું પરાક્રમ પ્રગટ કર્યું નથી
ત્યાં સુધીજ કર્મનું બલવત્તરપણું છે. શ્રી સર્વજ્ઞો કહે છે કે—કથ્થય
જીવો બલિઓ, કથ્થય કમ્માવિ હંતિ બલિયાઈ (—કોઈક વચ્ચત જીવ
બઢવાન છે, અને કોઈક વચ્ચત કર્મ બઢવાન.) માટે આત્મા બલિષ્ઠ
થતાં જરૂર કર્મોંનો વિનાશ થાય છે. માટેજ જિનેન્દ્ર ભગવાને પોતાની
આત્મશક્તિનો વિકાશ કરી કર્મોંનો નાશ કરવાથી શ્રીજિનેન્દ્ર ભગ-
વાન પૂજ્ય અને આપણે પૂજક, શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પરમાત્મા અને
આપણે બાહ્યાન્મા. ઇત્યાદિ મોટા તફાવતવાળા છોએ. માટે ઇવા જિ-
નેન્દ્ર પરમાત્માના અવલંબનથી આપણે પણ કોઈને કોઈ વચ્ચતે આ-
ત્મશક્તિનો વિકાશ કરી શ્રી જિનેન્દ્ર તુલ્ય થઈ શકીએ એ હેતુથી શ્રી
જિનેન્દ્ર ભગવાનની પૂજા ભક્તિ કરવી યોગ્યજ છે.

પૂજારીઓના કાર્યની તપસીલ.

૧—પૂજાના કપડા સિવાય અથવા ગભારામાં પ્રવેશ કરવાના
કપડા સિવાય બીજું કપડું પહેરીને અથવા કાંબલમાત્ર પહેરીને ગભા-

રાની અંદર જવું નહિ, તથા બીજું કોઈ આવતું હોય તો તેને પણ સમ્મતાથી નહિ પ્રવેશ કરવા માટે સમજાવવું.

૨—પૂજા વગેરે કરવાનાં કપડાં ભગવાનની દૃષ્ટિ સન્મુખ બદલાં નહિ, તેમજ બીજો કાઈ બદલતો હોય તો સમ્મતાથી તેમ નહિ કરવા સમજાવવું.

૩—પૂજાનું કેસર ઘણું પાતલુ નહિ ઘસતાં ભગવાનના અંગ ઉપર ઠરે ને રેલાઈ જાય નહિ તેવું જાડું ઘસવું.

૪—પાલાલનું દૂધ હંમેશાં ગાઢીનેજ વાપરવું.

૫—ગભારાની અંદર કામ કરવું હોય તો તે વચ્ચે અટ્ટપટ મુખકોશ બાંધીનેજ દરેક કાર્ય કરવું.

૬—પ્રથમ ગભારામાંથી ખીંતેના તથા જાઢીયો વગેરેનો કચરો કાઢીને ત્યાર બાદ રંગમંડપમાંથી કચરો કાઢવો. ત્યાર બાદ પ્રભુને મોરપીંછીથી પ્રમાર્જીને પવાસળનો, પવાસળની ચાલીનો અને ગભારાનો કાજો લેવો, અને જીવરક્ષા થાય તેવા યોગ્ય સ્થાને તે કચરો નાખવો.

૭—પૂજાનાં વાસળો ઉપયોગમાં લેતા પહેલાં ધોઈ સાફ કરીને વાપરવાં. તથા ધુપીયાંને પણ પ્રથમ સ્વંસ્વેરી પૂજીને ત્યાર પછી વાપરવાં.

૮—બનતા સુધી ન્હવળનું પાણી પવાસળથી નીચે પડવા દેવું નહીં; છતાં કદાચ પડે તો તુર્તજ (ચંપાય નહિ તે માટે) સાફ કરી લેવું.

९—दरेक प्रतिमाना कोइपण अंगमां पाणी न भराइ रहे ते माटे अंगलूहणानी बत्ती करीने ते अंग स्वच्छ करवुं.

१०—प्रतिमाजीनां अंगलूहणां, केसर, फुल, बाळाकुंची ब-
रास बगेरे पूजानो सामान पोताना हाथ सिवाय शरीरना कोइपण
भागमां अडवो न जोइए.

११—प्रतिमाजीनी अंगपूजाना कोइपण चीज ज्यां चालवुं,
उठवुं, बेसवु, थाय छे तेवी कोइपण जग्याए नीचे जमीनपर नहिं
मूकतां पाट पाटला के बाजोठपर उंची जग्याए मूकवी.

१२—भगवाननी जमणी बाजुए दीवो अने डाबी बाजुए धूप
राखवो.

१३—पोताने कपाळे चांल्लो करीने अथवा पूजा करतां पोता-
ना हाथ शरीरे के कपडे अड्या होय तो पुनः हाथ धोइने पूजा
करवी.

१४ पाणीथी हाथ धोइने रुमालथी लूछवा, परन्तु पूजा बगे-
रैना कपडाथी के कांबळथी लूछवा नहि. तथा भींत थंभादिके पण
लूछवा नहि.

१५—न्हवण जळ, अंगलूहणां अथवा हाथ धोयेलुं पाणी छात
अथवा खालो बगेरैमां नहि नाखतां देहरासरमां तेवुं पाणी नाख-
वाना वासणोमां लेइ योग्य स्थानके परठववुं.

१६—आंगीमां कटोरा चडावतां कटोरामां प्रथमनुं लागेलुं केसर
सारी रीते साफ करवुं. त्यारबाद कटोरा भगवानने अगे चडाववां.

૧૭—દેહરાસરમાં ઘરકામની વાતો અથવા કોઈપણ જાતની નકામી અને કલેશ ઉત્પન્ન થાય તેવી નિંદા કુથલી કરવી નહિ અને અવિનય થાય તેવી રીતે વર્તવું નહિ.

૧૮—વાઝાકુંચીઓમાં પાળી ભરાઈ રહેવાથી, જીવની ઉત્પત્તિનો સંભવ છે, માટે તેને બરાબર સ્વચ્છ કરી સૂકાઈ જાય તેમ કરવું.

કાજો વગરે પરચુરણ કાર્ય કરનારના કામકાજની તપસીલ.

૧—દેહરાસર સુલે ત્યારથી દેહરાસર મંગલિક થતા સુધી હાજર રહેવું જોઈએ એ વાતમાં બેદરકારી રાખવી નહિ.

૨—સવારમાં આવતાં જ પાળી રાખવાની જગ્યા, કેસર ઘસવાની જગ્યા, અને દેહરાસરના રંગમંડપ વગેરેની જગ્યાઓ કચરો સાફ કરવો. તથા પક્ષી વગેરેની વિષ્ટા પડી હોય તે દૂર કરવી. (કાજો બનતા સુધી ડાંડાસનથી, અથવા મુલાયમ મોર પીછના ડાંડાસનથી, અથવા દક્ષિણના મુલાયમ ઘાસની સાવરળી ઓથી, અથવા શળની પૂજળીઓથી લેવો જોઈએ.)

૩—કાજો લીધા બાદ કુંડીઓ પાળી ભરવાના હાંડા, કલશો, રકાબીઓ, વાટકીઓ વગેરે પૂજાના ઉપયોગમાં આવતાં વાસણો પૂજીને ધોઈ નાંખવાં, અને યોગ્ય સ્થાને મૂકવાં.

૪—એકઠો કરેલો કચરો ગમે તેમ નહિ ફેંકી દેતાં દેહરાસર બહાર જીવરક્ષા થાય તેવી યોગ્ય જગ્યાએ નાંખવો.

૫-ત્યાર બાદ દીવીઓ, ફાનસ, ધૂપ ઘાણું, કોડીઆં વગેરે-માંથી વાંચી દીવટ, ઘી, ચત્તી રાખ વગેરે કાઢી લઇને તે વસ્તુઓ સાફ કરવી. જો પાળીથી માંજવી ન બની શકે તો લૂગડાથી પણ લૂછીને સાફ કરવી અને દેહરાસર મંગલિક થતી વસ્તુ પછે તે વસ્તુઓ સાફ કરીને મૂકવી.

૬-ત્યારબાદ દરેક ગભારા આગલ ધૂપઘાણું (અથવા ધૂપ રાખવાનું વીજું કોઈ પાત્ર) અને રંગમંડપમાં પાટ પાટલા વગેરે કો-ઈના પગમાં ન આવે તેવી રીતે યોગ્ય સ્થાને ગોઠવવા.

૭-ત્યારબાદ દરેક મુખ્ય ગભારા બહાર નજીકમાં સર્વનો દ્રષ્ટી પડે તેવી યોગ્ય જગ્યાએ ફાનસમાં અથવા ઢાંકણીવાળા કોડીઆ-માં દીવી ઉપર દીવો કરવો. અને તે દીવાની જોડેજ અગરચત્તીનું વાસણ, તથા ઘીનું વાસણ રાખવું. (ઘીનું વાસણ ઢાંકવાનો અવશ્ય રુચાલ રાખવો) કે જેથી વગર નાહેલાને પણ દીવો ધૂપ કરવાનું અને ઘી પૂરવાનું સુગમ થાય.

૮-દરેક મુખ્ય ગભારા આગલનો દીવો દેહરાસર સવારે સુલ્લ મુકે ત્યારથી મંગલિક થાય ત્યાં સુધી, અને ઉપર નીચેના ગભારા-ઓ આગલ ત્યાંનો પૂજારી પૂજા-આરતી-દીવો-ધૂપ કરવા આવે ત્યારથી તે જાય ત્યાં સુધી દીવો ચાલુ રહે તેટલુંજ ઘી પ્રથમ પૂરવું. અને જરૂર પડે તો વચમાં વચમાં તપાસીને જોડતું ઘી પૂરવું, પણ પ્રથ-મથીજ ઘણું ઘી પૂરવું નહીં. જે પ્રમાણે કરવાથી ઘીનો બિગાડ થશે નહિં. તથા જરૂર સિવાય ઘણા દીવા કરવા નહિં.

९—केसर घसवा वगैरेनी जग्याए पाणी, केसर, घी, अगर-बत्ती दीवासळी, रु वगैरे जे जे वस्तु ज्यां रहेती होय तेनी दरेक वखते तपास करी जोइती चीज मुकवा ख्याल राखवो; कारण के तेवी चीजो कोइ वखत हाजर न होय तो केटलाएक भाइओ, आळस अने उतावळने लीये ते चीजो बिनाज चलावी लेछे, तेम बनवा नपामे. तथा ते चीजेनां वासणो कइंक वखत उघाडां रही जाय छे तो तेमां कचरो अने जीवजंतु पण पडे छे, माटे ते वासणो ढांकवानो ख्याल राखवो.

१०—कोइपण वखत न्हाया विना गभारामां जवुं नहि, अने कोइ गभारामांथी चीजनी जरूर पडे तो पूजारो अथवा कोइ श्रावक पासे मंगावी लेवी.

११—अंगलूहणां, पाटलूहणां, सर्व गभाराओमां पूजा थइ रखा पछी सुकाया बाद नरम रहे तेवी रीते कोइ अडके नहि एवी योग्य जग्याए सूकवी देवां. परंतु धोया पहेलां अथवा धोया पछी पण तेने जमीनपर नहि मूकतां जमीनथी उंचे स्थळे अथवा कोइ वासणमां राखवां तथा तेने पोताना शरीर के कपडे अडकाडवां नहि, अने ते धोयेलुं पाणी खाळमां भीतमा के छत वगैरे स्थाने नहि नाखतां देहरासर बहार तुर्व सूकाइ जाय तेवी निर्जीव छूटी जग्यामां छुटुं छुटुं रेडी देवुं.

१२—न्हवणजळमां वरख, फुल, चोखा, वगैरे जो लइ शकाय तेम होय तो ते लइने ते पाणी एक अंगलूहणाथी गाळीने परठव-

વાની જગ્યાએ છૂટું છૂટું રેડવું. જેથી બીજા ત્રસ જીવો અને વન-
સ્પતિની ઉત્પત્તિ થાય નહિ, કારણ કે તે પાણી એક જગ્યાએ મેળું
કરી વારંવાર ત્યાંજ રેડવાથી જીવોની ઉત્પત્તિ થઈ જલદી વનસ્પતિ
ઉગી નીકળે છે તથા કોઈના પગ તળે ચંપાય તેવી જગ્યાએ તે ન્હ-
વળ જઠ ન રેડવું જોઈએ.

૧૩—જ્યાં જ્યાં ઘણા ગભારા હોય છે, ત્યાંનું ન્હવળ જઠ
એકટું કરી રેડવામાં આવે છે, તે દરમ્યાન તેમાં માછી વગેરે જીવો
પડીને વિનાશ પામે છે. માટે જે જે ગભારાનું ન્હવળ જઠ તૈયાર
થાય કે તુર્જ તે પરઠવી દેવાનો રુચાલ રાખવો, અને જો સર્વ
એકટું કર્યા બાદ પરઠવું હોય તો પ્રથમના ન્હવળને બરાબર ઢાંક-
વાની કાઢજી રાખવી. અને કાર્યવાહકોએ પણ તેવાં ઢાંકણાંવાળાં
વાસણ રાખવાં જોઈએ.

૧૪—ઁંદર, ગિરોલી, માછી, કબૂતર, વગેરે કોઈપણ જના-
વર, જનાવરનું કલેવર, અથવા હાડકું વગેરે દેહરાસરના કોઈપણ
ભાગમાં પડ્યું હોય તો તે ઉઠાવીશ્લેઈ દેહરાસર બહાર દૂર લઈ જઈ
ઉકરદા વગેરે સ્થાને નાચી આવવું. અને આવીને પુનઃસ્નાન કરવું.

૧૫—દેહરાસર મંગલિક થતી વખતે દેહરાસરથી ઘેર જતાં
નીચેની બાબતોપર અવશ્ય કાઢજી રાખવી જોઈએ.

૧—બીજી વચ્ચતનો કાજો લેતી વચ્ચતે જાઢીઓ, ખીંતો, બારીઓ,
વગેરે જગ્યાએ જો જાઢાં વગેરે રહી ગયાં હોય તો દૂર કરી
કાજો લઈ લેવો, અને કાજામાં ચોચા, બદાન, સોપારી, વગેરે

होय तो कोइ जीवजंतु न चडे तेवी योग्य जग्याए मूकी देवां.
तथा रंगमंडपमां पडेलं धुषीआं पाट पाटला वगेरे कोइना
पगमां न आवे तथा भागे नहि तेवी जग्याए मुकी देवां.

२—उपर मुजब बारीओ जाळीओ वगेरेने हमेशां साफ राखवां,
अने कदाच तेम न बने तो चालु उपयोगवाळी जग्याएथी
तो हमेशां काजो लेवोज जोइए अने बीजी जग्याओमांथी
बधुमां वधु अठवाडीए अठवाडीए तो काजो लेवोज जोइए.
तथा जे गभारा आगळ उतरेलां फुल वगेरे पड्यां होय ते
रोज लेइ लेवां.

३—वदाम साकर वगेरे चीजोपर कीडी वगेरे न चडे ते माटे तेवी
चीजो राखवाने ढांकणावाळा डवा अथवा लाकडानी पेटीओ
अथवा तेवां बीजां साधनो राखवा कार्यवाहकोए ख्याल रा-
खवो जोइए.

४—पूजा करतां वधेलुं केशर, तथा वासणोमां वधेलुं पाणी वगेरे
वाश्नी न रहे माटे हमेशां काढी नाखवुं.

५—फानस, कोडीयां, आरती, मंगलदीवो, ढांकणां, रकाबी,
वाटकीओ खाली वासणो वगेरेने दररोज मांजीने योग्य
स्थाने मूकवा खास काळजी राखवी.

१६—कोइ वखते वरसादनुं पाणी देहरासरना कोइ भागमां
रही गयुं होय तो बीजे दिवसे सवारे बनता प्रयत्ने शिघ्रताथी ते
पाणी बहार वरसादना पाणी भेगुं रेडी देवुं.

१८—होइपण दर्शन पूजा करना अथवा पूजारी तरफथी कंडपण काम बताववामां आवे तो पोताना हाथमां चालतुं कार्य पूर्ण करीने अथवा बगडे तेम न होय तो बाकी राखीने अथवा बीजी योग्य गोठवण करीने ते कार्य करी आपवुं जोइए. परन्तु चालु काम बगडतुं रझळतुं मूकवुं नहिं; अने बतावेला कार्य माटे वेदरकारी पण राखवी नहिं. बतावेलुं कार्य खास उतावळनुंज होय तो चालु कार्य न बगडे तेवी रीते छोडीने पण ते करी आपवुं जोइए.

१८—केमर वसवानी जग्याए हाथ धोवा वगेरेनुं पाणी एकटुं थाय छे ते घणो वखत पडी रहेवाथी तेमां माखी वगेरे जीवोनो विनाश थाय छे माटे ते पाणी वखतो वखत देहरासर बहार योग्य जग्याए रेडी देवानो उपयोग राखवो जोइए

१९—कोइ स्त्रीने देहरासरमां क्रतु प्राप्त थयेल (अटकाव आवेल) होय, अथवा कोइ बाळके झाडो पेशाव करेल होय तो ते जग्या तुर्तज प्रथम पाणीथी साफ करी दुधथी धोइ नाखवी. तयारबाद ते जग्याए दशांग वगेरेनो धूप करवो, (ते संबधि खर्च आशातना करनारे आपवुं, ने जो ते न आपे तो छेवटे देहरासरना खर्च पण ते आशातना दूर करवी.)

श्री पार्श्वजिन आरती.

सकळ मंगळकारी, त्रिभुवन उपगारी ॥ दुर्गति दुर निवारी,
वरिया शिवनारी ॥ जय देव ! जय देव ! ॥ १ ॥ (तुज) भूरक्षि

बहु सारी, लागे मुज प्यारी ॥ झगमग ज्योति भारी, मोहे सुर
नारी ॥ जय० ॥ २ ॥ तीन जगतराया, वामाए जाया ॥ अश्वसेन
घर आया, नीलवरण काया ॥ जय० ॥ ३ ॥ पार्श्वनाथ नामी,
चिन्तामणि स्वामी ॥ करुं आरति शिरनामी, मुज अंतर जामी ॥
॥ जय० ॥ ४ ॥ कमठको हट वामो, ज्ञान केवल पामी ॥ भक्तमन
विशरामी, भये सिद्ध स्वामी ॥ जय० ॥ ५ ॥ तुजगुण हुं रसियो,
मुज मन तुं बसियो ॥ (तुज) मया थकी उल्लसियो, गुण गावा धसध
सियो ॥ जय० ॥ ६ ॥ इति ॥

॥ चार मंगळ ॥

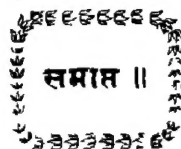
चारो मंगळ चार, आज घेर प्रभुजी पधार्या ॥ पहेले मंगळ
प्रभुजीने पूजुं, घसी केशर घनसार ॥ आज० ॥ १ ॥ बीजे मंगळ
अगर उखेवुं, कंठ ठवुं फूल हार ॥ आज० ॥ २ ॥ त्रीजे मंगळ आरति
उतारुं, घंट बजावुं रणकार ॥ आज० ॥ ३ ॥ चौथे मंगळ प्रभु
गुण गावुं, नाचु थेइ थेइकार ॥ आज० ॥ ४ ॥ रूपचंद कहे नाथ निरं-
जन, चरणकमल बलिहार ॥ आज० ॥ ५ ॥ इति ॥

दोहा—ज्ञान दशा जहां आकरी, तेहीज चरण विचारो ॥

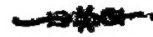
निर्विकल्प उपयोगमां, नथी कर्मनो चारो ॥ १ ॥

निश्चय नय हृदये धरी, पाले जे व्यवहार ॥

पुन्यवंत ते पामशे, भवसागरनो पार ॥ २ ॥

अनुक्रमणिका.

नं०.	नाम.	पृष्ठ.
१	कुंवरविजयजी कृत अष्टप्रकारी पूजा....	१ थी ५
२	देवचंद्रजी कृत स्नात्र पूजा विधि सहित ...	५ ,, २१
३	श्रीज्ञानविमल सूरिकृत श्रीशान्तिनाथजीनो कलश. २१	,, २५
४	लुण उतारण गाथा	२५ ,, २६
५	शान्तिजिन आरती ...	२६
६	मंगळ दीपक... ..	२६ थी २७
७	अष्ट प्रकारी पूजाना हेतु विषे लेख ...	२७ थी ३१
८	श्री देवविजयजी कृत अष्ट प्रकारी पूजा	३१ थी ४०
९	जिनराजनी भक्तिने विषे यती आशातना....	४० थी ५०
१०	जिनराजनी भक्ति	५० थी ६९
११	जिनेन्द्र संबंधी साधारण ज्ञान	७० थी ७१
१२	पूजारीओना कार्यनो तपसील	७१ थी ७४
१३	काजो विगेरे परचुरण कार्य करनारना कामकाज. नी तपसील	७४ थी ७९
१४	पार्श्व जिन आरती ...	७९ थी ८०
१५	चार मंगळ	८०
१६	दोहरा....	८०

જો તમારે દાંતને.

દમેશને માટે બહુજ મજબુત અને સફાઈદાર રાખવાની જરૂરી હોય તો.

પોરવાલ બ્લૅક ટુથ પાવડર.

દમેશ બાપરો ત્રણ મહીના ચાલશા ચાલી ચાટલી પાંચ આના પક ઘરસ સુધી ચાલશા ચાલી મોટી ચાટલી સધા રૂપીયો પોષ્ટિ સર્વ અલગ.

તાજદ, તદુરસ્તી અને બુદ્ધી તેજસ્વી રાખવાની ઈચ્છા હોય તો.

મદન-મસ્ત-ચુર્ન —દમેશ બાપરો.

સોઠ તોળાની ચાટલી સર્વા રૂપીયો. સાત તોળાની ચાટલી દસ આના પોષ્ટેજ જુદુ.

એના શીવાય.

તાવને માટે પોરવાલ ઇન્ડુ સ્પેસીફીક-પ્રાધાના દુસ્વાવા માટે પોરવાલ બ્રૉમ દરાજ સ્વરજવા માટે પોરવાલ ઑડિન્ટમેન્ટ વિંગરે બહુજ અકશીર અને શુદ્ધ વનસ્પતીસાથી બનાવેલ દવાઓ જથાબધ તથા લુટક અમારે સ્થાં વેચાતી મલશે.

દરેક ગાંમે વેચવા ચાલા એજન્ટો જોડે છે:

(બધુ વીગત માટે, પ્રાઈસ લીસ્ટ તથા ક્વાટરોંગ મળાવો,)

સાધુ સાધ્વીને માટે પહેલા પોષ્ટિ વ્યાકીંગ સર્વ મોકલવાથી દયા ફોગડ મોકલવામાં આવશે.

મુંબઈના એજન્ટ:-જસવંતરાજ તેજરાજ.

ગીરગાંમ બેકરોડ મુંબઈ નં. ૪

મેસર્સ:-પોરવાલ, એન્ડ કો. (રજિસ્ટર્ડ.)

૩૫૬ વેતાલપેઠ પુનાસીટી.

